

WYKLUCZENIE SYSTEMOWE A INTEGRACJA/SYTUACJA ROMÓW RUMUŃSKICH MIESZKAJĄCYCH WE WROCŁAWIU

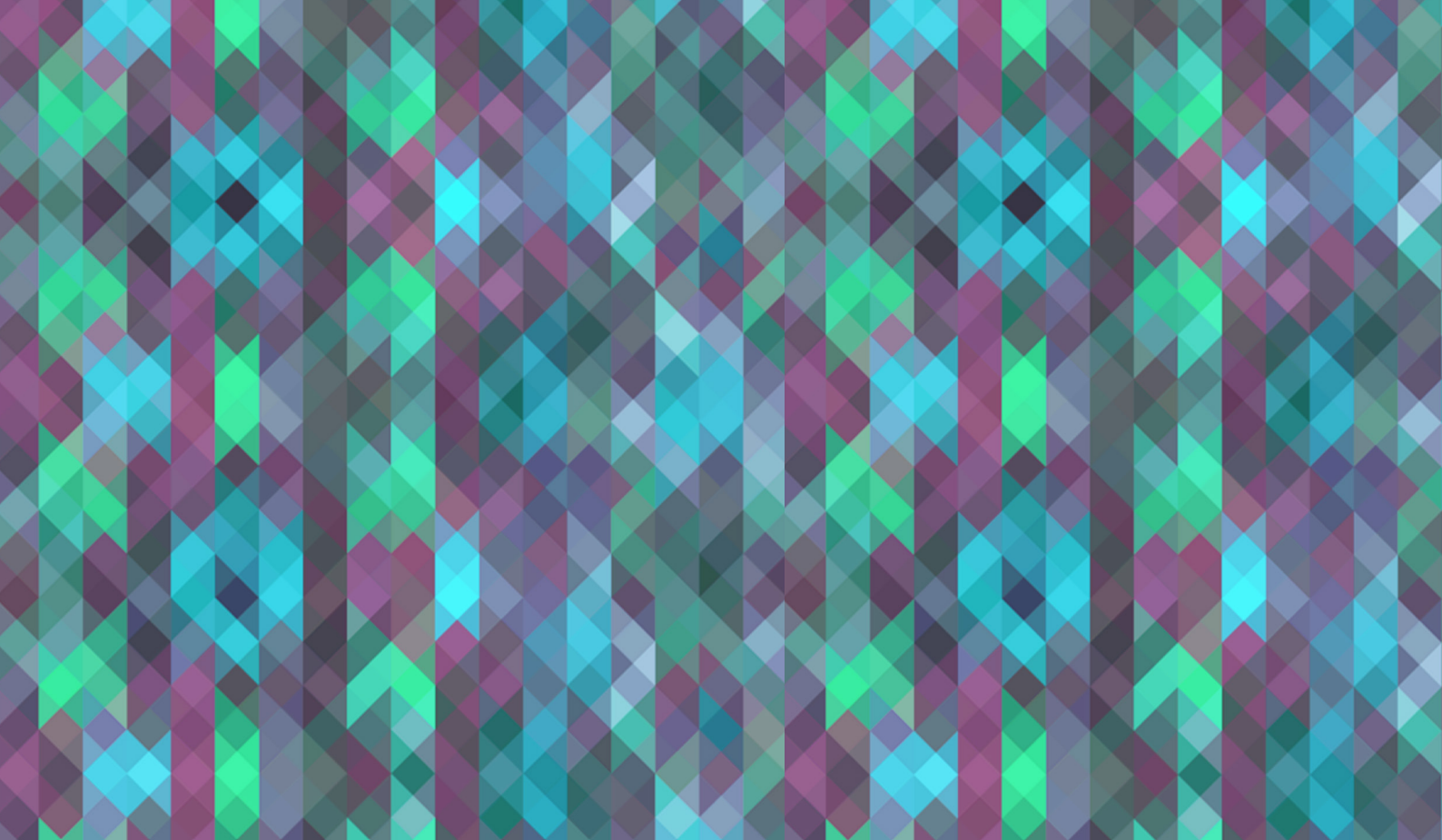

NOMADA

OSCE

ODIHR

Autorzy: Agata Ferenc i Maciej Mandelt

Współpraca: Joanna Kostka

Zdjęcie na okładce: Aneta Ilnicka

Projekt graficzny: Katarzyna Koprowska

Wydawca: NOMADA Stowarzyszenie na Rzecz Integracji Społeczeństwa Wielokulturowego
ul. Paulińska 4-8, Wrocław 50-247

roma@nomada.info.pl
www.roma.nomada.info.pl
www.nomada.info.pl

Raport wydany dzięki wsparciu
Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka (ODIHR)
Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE).

Opinie i informacje zawarte w dokumencie niekoniecznie odzwierciedlają
stanowisko i politykę ODIHR.

WROCLAW, GRUDZIEŃ 2014

NOMADA | RAPORT ROMA | 2014 | SPIS TREŚCI

I - WYKLUCZENIE I DISKRYMINACJA – PRZYCZYNY I OPIS ZJAWISKA	5
I.1 Rejestracja pobytu na terenie RP	5
I.2 Posiadanie dokumentu tożsamości	6
I.3 Dostęp do rynku pracy	6
I.4 Dostęp do opieki medycznej	6
I.5 Dostęp do systemu oświaty	7
I.6 Dostęp do mieszkalnictwa	8
I.7 Dostępność środków pomocowych	8
I.8 Zagrożenie przemocą	10
II - HISTORIA ROMÓW RUMUŃSKICH WE WROCŁAWIU	11
III - PROCES O EKSMISJĘ ROMÓW RUMUŃSKICH	14
III.1 Opis sprawy sądowej	14
III.2 Wsparcie dla Romów rumuńskich w procesie sądowym	15
III.3 Podsumowanie	18
IV - DZIAŁANIA STOWARZYSZENIA NOMADA PODEJMOWANE NA RZECZ SPOŁECZNOŚCI ROMÓW RUMUŃSKICH	19
IV.1 Pomoc w dostępie do opieki zdrowotnej	19
IV.2 Działania integracyjne i edukacyjne	19
IV.3 Wsparcie asystenckie w zakresie przechodzenia procedur administracyjnych	21
IV.4 Działania medialne	21
IV.5 Działania rzecznicze i monitorujące	22
V - INTEGRACJA Z ROMAMI	23
V.1 Współpraca i oddolna kampania społeczna	23
V.2 Artyści, aktywiści, instytucje kultury, intelektualiści oraz inni mieszkańcy Wrocławia	24
VI - MEDIA JAKO PLATFORMA DEBATY PUBLICZNEJ	26
VII - SPRAWY ROMÓW RUMUŃSKICH PODEJMOWANE W INNYCH MIASTACH POLSKI	28
VIII - WNIOSKI	30
IX - REKOMENDACJE	31

Wrocław, 19 grudnia 2014

Zapraszamy Państwa do zapoznania się z przygotowanym przez Stowarzyszenie Nomada raportem "Wykluczenie systemowe a integracja. Sytuacja Romów rumuńskich mieszkających we Wrocławiu". Stanowi on podsumowanie zgromadzonych przez nas informacji oraz ich analizę, a także płynące z nich wnioski i rekomendacje.

Raport został przygotowany w celu przedstawienia sytuacji grupy ludzi, romskich migrantów z Rumunii, których skrajnie trudna sytuacja ekonomiczna zmusiła do opuszczenia swojego kraju i osiedlenia się w Polsce.

Opisujemy zarówno specyfikę tej grupy, jak i rzeczywistość prawno-społeczną, w jakiej się ona znajduje. Podstawowe informacje na ten temat znalazły się w opublikowanej przez nas broszurze z listopada 2013, którą polecamy, jako wstęp do prezentowanego raportu¹.

W raporcie przedstawiamy dyskryminujące mechanizmy wykluczenia systemowego, społecznego i kulturowego oraz przykłady łamania praw człowieka. Omawiamy także przyczyny tych zjawisk.

Prezentujemy działania władz, instytucji publicznych, organizacji i obywateli w obliczu „sytuacji kryzysowej”. Raport stanowi także podsumowanie trzech lat naszej pracy ze społecznością Romów rumuńskich.

Szczególne uwagę poświęcamy sprawie sądowej wytoczonej przez gminę Wrocław mieszkańcom romskiego koczowiska.

Jednocześnie pokazujemy, jak zdecydowana reakcja społeczna przekłada się na zmianę sposobu postępowania władz lokalnych wobec romskich migrantów oraz jak, przy braku systemowych rozwiązań, realizuje się idea oddolnej integracji z tą społecznością. Tego typu działania mogą stanowić przykłady dobrych praktyk integracji w środowisku międzykulturowym.

Dokument ma służyć skierowaniu na właściwe tory trwającej od kilku lat debaty publicznej na temat migrujących Romów mieszkających w Polsce i Europie. Jej efektem ma być skuteczna pomoc, udzielana bez naruszenia godności i z poszanowaniem odmienności kulturowej Romów. Rezultaty takiej pracy chcemy zobaczyć wreszcie we Wrocławiu.

Informacje zebrane i przedstawione w dokumencie są oparte o publicznie dostępne dokumenty, doniesienia mediów, nasze własne doświadczenia oraz relacje bohaterów. Stanowią zatem jedynie pewną część opisywanej rzeczywistości, widzianej z naszej subiektywnej perspektywy.

autorzy raportu,

Agata Ferenc i Maciej Mandelt

¹ Stowarzyszenie NOMADA, Raport "Społeczność Romów rumuńskich we Wrocławiu", http://roma.nomada.info.pl/images/RAPORT/romaraport_pl_final_web.pdf, listopad 2013

I - WYKLUCZENIE I DYSKRYMINACJA

SPOŁECZNOŚĆ ROMÓW RUMUŃSKICH PRZYBYŁA DO POLSKI W LATACH DZIEWIĘC-DZIESIĄTYCH XX WIEKU². PO UPADKU SYSTEMU KOMUNISTYCZNEGO W RUMUNII BYŁA TO PIERWSZA GRUPA, KTÓRA STRACIŁA ŹRÓDŁA UTRZYMANIA. CIĘŻKA SYTUACJA EKONOMICZNA, A TAKŻE REPRESJE³, JAKICH ROMOWIE DOŚWIADCZALI NA TERENIE SWOJEGO KRAJU, ZMUSIŁY ICH DO EMIGRACJI. PRZEZ PONAD 20 LAT WŁADZE POLSKI ZDAWAŁY SIĘ NIE ZAUWAŻAĆ ICH OBECNOŚCI. LATA WYKLUCZENIA SPOWODOWAŁY SKRAJNĄ MARGINALIZACJĘ TEJ GRUPY. ROZSZERZENIE UNII EUROPEJSKIEJ O NOWE KRAJE CZŁONKOWSKIE NIC SIĘ W TEJ KWESTII NIE ZMieniŁO.

² http://dolny-slask.org.pl/3496940,Zyjacy_inaczej.html

³ http://www.romowie.com/instytut/io2007_lechowski.pdf

PRZYCZYNY I OPIS ZJAWISKA

I.1 Rejestracja pobytu na terenie RP

Od 2007 roku, kiedy Rumunia wstąpiła do Unii Europejskiej, obywatele tego kraju mają prawo do swobodnego przemieszczenia się na terenie całej Wspólnoty⁴. Jak wszyscy obywatele Unii, także oni powinni zarejestrować swój pobyt po trzech miesiącach przebywania w innym kraju unijnym.

Do rozpoczęcia procedury rejestracyjnej niezbędne jest okazanie ważnego dokumentu potwierdzającego tożsamość i obywatelstwo.

Warunkiem uzyskania rejestracji jest przedstawienie dokumentacji potwierdzającej **posiadanie wystarczających środków finansowych** do utrzymania siebie i członków swojej rodziny. Dodatkowo należy posiadać **ubezpieczenie zdrowotne**. Służy to wykazaniu, że **nie**

⁴ Art.45 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=457&langId=pl>

będzie się stanowił obciążenia dla polskiego systemu pomocy socjalnej⁵.

Powyższe należy udowodnić za pomocą wybranych, spośród następujących dokumentów:

- umowy zatrudnienia, z kwotą dochodu umożliwiającą pokrycie kosztów utrzymania i zgodnie z którą ubezpieczenie stanowi obowiązek pracodawcy;
- wyciągu z rachunku bankowego, dokumentującego posiadanie niezbędnych środków finansowych;
- dowodu ubezpieczenia zdrowotnego;
- lub zaświadczenia o podjęciu nauki.

Niedopełnienie obowiązku rejestracji nie niesie za sobą konsekwencji w postaci kar czy represji. Umieszcza jednak daną osobę poza systemem, wykluczając ją z dostępu do pomocy społecznej, opieki zdrowotnej,

⁵ Ustawa z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin, <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20061441043>

niezbędnej pomocy w znalezieniu się na rynku pracy i innych usług. Brak rejestracji pobytu na terenie RP powoduje, że imigranci ekonomiczni z krajów Unii Europejskiej przebywający w Polsce pozostają niezauważani przez instytucje państwowe.

Obecne procedury uniemożliwiają rejestrację nisko uposażonym ekonomicznie imigrantom, niezależnie od narodowości. W praktyce, dla większości Romów, obywateli Rumunii, procedury rejestracji pobytu na terenie RP skutecznie blokują możliwości korzystania z podstawowych praw człowieka dotyczących pracy, ochrony socjalnej, zdrowia, życia rodzinnego, udziału w życiu kulturalnym, edukacji, mieszkalnictwa⁶. Skutkuje to skrajnym wykluczeniem społeczności romskiej zamieszkałej na terenie Polski oraz brakiem statystyk dotyczących skali wykluczenia.

I.2 Posiadanie dokumentu tożsamości

Dużym problemem wśród Romów rumuńskich przebywających w Polsce jest kwestia posiadania aktualnych dokumentów tożsamości. Romowie będący wieloletnimi mieszkańcami RP, którzy ze względu na bariery wymienione w punkcie I.1 zazwyczaj nie są w stanie samodzielnie dokonać rejestracji pobytu, często posiadają tylko te dokumenty, którymi dysponowali w momencie przyjazdu do Polski.

Konsulat rumuński może wydać tymczasowy paszport (ważny 1 rok), ale tylko na podstawie innego dowodu tożsamości, pod warunkiem, że ten nie utracił ważności wcześniej niż 3 miesiące przed dniem złożenia wniosku o wydanie paszportu. Usługa realizowana jest za opłatą.

Dla niektórych osób jedynymi dowodami tożsamości, jakie posiadają, są akty urodzenia wydane w Polsce. Duża ich część została nieprawidłowo wypełniona. Najczęściej pojawiającym się błędem są niepoprawnie wpisane imiona i nazwiska rodziców. Często też nie wpisuje się pełnych danych ojca dziecka, mimo że ten był świadkiem wystawienia dokumenty.

Wyrobienie rumuńskiego dowodu tożsamości na podstawie polskiego aktu urodzenia jest możliwe tylko na terenie Rumunii. Błędnie wypisane dokumenty nie są jednak honorowane. W praktyce oznacza to, że duża grupa osób ma problem z uzyskaniem dokumentów potwierdzających tożsamość i obywatelstwo. Ich brak skutkuje dalszym pogłębianiem się ubóstwa i marginalizacji tej grupy.

I.3 Dostęp do rynku pracy

Jako obywatele kraju członkowskiego Unii Europejskiej, Romowie rumuńscy nie potrzebują w Polsce zezwoleń na podjęcie pracy. Jednak większość pracodaw-

ców nie wie o tym.

W związku z tym, Romowie rumuńscy są zatrudniani zazwyczaj na czarno do wykonywania prac dorywczych lub sezonowych. Oznacza to, że są wykorzystywani jako tania siła robocza, słabo opłacani, oszukiwani. Zdarza się, że w ogóle nie wypłaca się im należnej zapłaty lub też płaci im się mniej, niż to było wcześniej ustalone. Bardzo rzadko zawierane są z nimi pisemne umowy. Tylko w jednym znanym nam przypadku pracodawca, zgodnie z obowiązującym prawem, odprowadzał za pracownika składki ubezpieczeniowe.

Jednym z powodów braku dostępu do rynku pracy jest brak kompetencji zawodowych i kwalifikacji oraz brak możliwości ich uzyskania, a także upadek tradycyjnych romskich zawodów, związany z utratą rynku zbytu.

Podstawowym źródłem dochodów tej grupy jest żebractwo, recykling odpadów, ewentualnie praca dorywcza w tzw. szarej strefie.

I.4 Dostęp do opieki medycznej

Obywatele UE mogą korzystać z podstawowej pomocy medycznej na terenie Wspólnoty na podstawie Europejskiej Karty Ubezpieczenia Zdrowotnego (EKUZ)⁷, wydawanej przez narodowe agencje zdrowia. Aby ją uzyskać, należy złożyć wniosek w wyznaczonej instytucji na terenie Rumunii. Wyrobienie dokumentu odbywa się w placówce znajdującej się w mieście wojewódzkim najbliższym miejscu zamieszkania, które widnieje w dowodzie tożsamości. Usługa taka jest płatna i wymaga opłacenia składek ubezpieczeniowych 6 miesięcy wstecz oraz opłacania comiesięcznej składki. Z powodów logistycznych i z uwagi na wysoki koszt całej operacji, uzyskanie Karty jest dla wielu rodzin romskich praktycznie niemożliwe.

W Polsce istnieje możliwość zawarcia indywidualnej umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia w ramach ubezpieczenia dobrowolnego, jednakże koszt tego typu usługi wynosi (jeśli nie było się wcześniej objętym ubezpieczeniem NFZ) 7 878,44 zł. Dodatkowo należy opłacać comiesięczną składkę, która wynosi w tym momencie 354,53 zł⁸.

Istnieje jeszcze możliwość wykupienia ubezpieczenia komercyjnego, jednak jego zakres nie gwarantuje pełnego dostępu do pomocy medycznej, a koszty opłacenia składki są wysokie.

Mimo że pomoc medyczna dla dzieci jest w Polsce darmowa, nie dotyczy to dzieci cudzoziemskich. Dzieci migrantów z UE podlegają darmowemu ubezpieczeniu zdrowotnemu na terenie swoich krajów. Istnieje możliwość przeniesienia tego typu świadczeń na dzieci ru-

7 Departament Współpracy Międzynarodowej - Centrala Narodowego Funduszu Zdrowia, <https://www.ekuz.nfz.gov.pl/>

8 Narodowy Fundusz Zdrowia, <http://www.nfz.gov.pl/new/index.php?katnr=2&dzialnr=1&artnr=1443>, 16.10.2014

6 Społeczne Prawa Człowieka, <http://www.mpips.gov.pl/spoleczne-prawa-czlowieka/>

Zima na Kamieńskiego /fot. T. Grzyb

muńskie mieszkające w Polsce, ale muszą one realizować obowiązek edukacji w systemie dziennym. Kluczowym warunkiem jest jednak posiadanie przez dziecko rejestracji pobytu na terenie RP.

Wobec dzieci Romów rumuńskich mieszkających we Wrocławiu do tej pory nie wszczęto procedury przeniesienia usługi darmowego ubezpieczenia i nie mają one prawa do korzystania z bezpłatnej służby zdrowia.

Z powodu braku wystarczających środków finansowych i skomplikowanych procedur Romowie rumuńscy korzystają z usług medycznych tylko w sytuacjach krytycznych, zgłaszając się do Szpitalnych Oddziałów Ratunkowych. Są przyjmowani przez pogotowie ratunkowe w momencie, gdy występuje zagrożenie ich życia. W innych przypadkach udzielenie pomocy medycznej jest zależne tylko i wyłącznie od dobrej woli lekarza. Romowie są obciążani kosztami leczenia, jednak najczęściej nie opłacają przyjętych rachunków.

W praktyce mamy tu więc do czynienia z wykluczeniem z systemu opieki zdrowotnej. Brak profilaktyki, późne diagnozowanie chorób oraz trudne warunki bytowe skutkują słabą kondycją fizyczną i złym stanem zdrowia romskich migrantów⁹. Wielu osobom z chorobami wro-

dzonymi i przewlekłymi polski system nie oferuje żadnych możliwości pomocy.

1.5 Dostęp do systemu oświaty

Romowie rumuńscy są w większości analfabetami. Ich pierwszym językiem jest język romani¹⁰, część z nich mówi także po rumuńsku. Coraz lepiej posługują się językiem polskim.

Edukacja na poziomie podstawowym jest zarówno prawem, jak i obowiązkiem wszystkich dzieci do 18 roku życia, przebywających w Polsce, niezależnie od ich statusu¹¹.

Pomimo tego, dzieci Romów rumuńskich, przez ponad 20 lat pobytu tej grupy w Polsce, nie zostały skierowane do szkół. Nie zrobili tego ich rodzice, którzy w większości przypadków sami nie chodzili do szkoły. Nie zwrócili na to uwagi także pracownicy społeczni. Jako powód podaje się fakt, że dzieci romskich migrantów nie są objęte systemem pomocy społecznej, w związku z tym nie egzekwuje się także od nich wypełniania obowiązków.

10 Yaron Matras, Mapping the Romani dialects of Romania, <http://languagecontact.humanities.manchester.ac.uk/YM/downloads/MappingtheRomanidialectsofRomania.pdf>

11 art.70 Konstytucji RP, <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19970780483>

9 Matrix/European Commission, Roma health report. Health status of the Roma population. Data collection in the member states of the European Union, http://ec.europa.eu/health/social_determinants/docs/2014_roma_health_report_appendices_en.pdf, sierpień 2014

Przez dwa kolejne lata, od początku 2013 roku, kilkanaścioro dzieci Romów rumuńskich mieszkających we Wrocławiu, uczestniczyło dwa razy w tygodniu w zajęciach edukacji nieformalnej organizowanych przez stowarzyszenie Nomada i Dom Spotkań im. Angelusa Silesiusa¹². W roku 2014 dzieci romskich migrantów rozpoczęły edukację w szkołach podstawowych¹³, jednak tylko jedno dziecko zostało przyjęte do polskiej klasy, gdzie ma szansę realizować podstawę programową oraz korzystać z dodatkowych lekcji języka polskiego. Inne dzieci (w tym momencie jest ich siedmioro) chodzą jedynie na zajęcia odbywające się w trybie indywidualnym (jedno dziecko – jeden nauczyciel). Nauka trwa 2 godziny i odbywa się 3 razy w tygodniu. Przyjęty model nie pozwala na realizowanie podstawy programowej oraz uniemożliwia kontakty z polskimi rówieśnikami, nie dając tym samym szansy na integrację.

Szkoły nie zatrudniają asystentów kulturowych, mimo że w przypadku dzieci cudzoziemskich istnieje taka możliwość¹⁴. I to bez dodatkowego obciążenia dla budżetu szkoły, gdyż asystent opłacany jest z subwencji oświatowej z budżetu państwa.

Brak dostępu do edukacji jest jedną z głównych przyczyn marginalizacji i wykluczenia. Znacząco utrudnia także wyjście z ubóstwa. Fakt, że państwo nie poświęca uwagi tej kwestii jest zaskakujący, gdyż edukacja to priorytet w programach skierowanych do Romów - polskich obywateli¹⁵, a Polska wydaje się spełniać wszelkie dyrektywy i zalecenia Unii Europejskiej dotyczące powszechnego dostępu do edukacji.

1.6 Dostęp do mieszkalnictwa

Romów rumuńskich najczęściej nie stać na wynajęcie mieszkania dla swoich wielopokoleniowych i wielodzietnych rodzin. Poza terenem Wrocławia, gdzie koszty wynajmu są niższe, udaje im się niekiedy wynająć lokal o niskim standardzie, często bez bieżącej wody, ogrzewania, czasami bez prądu.

W związku z brakiem innych możliwości, Romowie zajmują pustostany lub budują swoje osady na opuszczonych terenach. W obszarze administracyjnym Wrocławia istnieją dwa takie koczowiska.

Prawo daje możliwość zakwaterowania Romów rumuńskich w schroniskach dla bezdomnych, jednak ofer-

12 Zajęcia szkolne dla dzieci z koczowiska,

<http://roma.nomada.info.pl/dzialania-nomady/107-zajecia-szkolne-dla-dzieci-z-koczowiska>, 4.12.2014

13 Natalia Sawka, Witaj szkoło. Romskie dzieci z koczowiska uczą się polskiego,

http://wroclaw.gazeta.pl/wroclaw/1,35771,17080325,Witaj_szkolo_Romskie_dzieci_z_Koczowiska_ucza_sie.html, 5.12.2014

14 Art.7 Ustawy o systemie oświaty,

<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19910950425>

15 Program integracji społeczności romskiej w Polsce na lata 2014-2020,

<https://mac.gov.pl/aktualnosci/program-integracji-spolesznosci-romskiej-w-polsce-na-lata-2014-2020>, 7.10.2014

ta pomocy tych instytucji przewiduje rozdzielanie kobiet z dziećmi od mężczyzn. W społeczności, dla której wielopokoleniowa rodzina jest najwyższą wartością, stojącą na straży struktury społecznej, takie rozwiązanie jest nie do przyjęcia ze względów kulturowych.

Dopiero rejestracja pobytu na terenie RP dawałaby możliwość ubiegania się przez romskie rodziny o mieszkanie socjalne lub dopłatę mieszkaniową.

1.7 Dostępność środków pomocowych

Głównym powodem braku systemowych struktur pomocowych dla migrantów ekonomicznych z Unii Europejskiej jest brak środków finansowych przeznaczonych na ten cel.

Romów z Rumunii nie obejmują programy skierowane do imigrantów. Beneficjentami tych działań mogą być bowiem tylko osoby spoza Unii Europejskiej, czyli z tzw. krajów trzecich. Romowie rumuńscy są, według obowiązujących przepisów, traktowani jak turyści. Nie podlegają także pod Rządowy program na rzecz społeczności romskiej w Polsce¹⁶, gdyż nie są uznani za polską mniejszość etniczną¹⁷.

Gmina Wrocław udziela pomocy, którą sama określa jako humanitarną¹⁸. Finansuje dostarczanie wody, obsługę trzech przenośnych toalet oraz kontener na śmieci. Tego typu wsparcie trafia na jedno z dwóch wrocławskich koczowisk.

Romowie mogą korzystać z oferty darmowych jadłodzielni, jednak z kilku powodów tego nie robią. Nie uważają się za osoby bezdomne i czują się w takich miejscach niekomfortowo. W kulturze romskiej, opartej na systemie skalan¹⁹, istnieją także obostrzenia dotyczące procesu przygotowania posiłków. Nie mając pewności, jak i przez kogo posiłki były przyrządzane, Romowie odmawiają ich przyjmowania. Tradycyjne romskie jedzenie znacząco różni się od tego gotowanego przez kuchnie charytatywne, Romom ciężko jest przełamać żywieniowe przyzwyczajenia, dotyczy to zwłaszcza dzieci.

Większość akcji pomocowych organizowanych zarówno przez instytucje państwowe, jak i organizacje pozarządowe, nie obejmuje społeczności Romów rumuńskich, jako tych, którzy (z powodu braku rejestracji) nie podlegają ustawie o pomocy społecznej.

W tym kontekście szkodliwe i dezinformujące są miejskie kampanie społeczne, które mają na celu usunię-

16 Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Program integracji społeczności romskiej w Polsce na lata 2014-2020,

<http://mniejszosci.narodowe.mac.gov.pl/mne/romowie/program-integracji-spol/8303,Program-integracji-spolesznosci-romskiej-w-Polsce-na-lata-2014-2020.html>, 7.10.2014

17 Art.2 Ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym,

<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20050170141>

18 Dutkiewicz odpowiada na list otwarty w sprawie Romów, http://wroclaw.gazeta.pl/wroclaw/1,35771,15335992,Dutkiewicz_odpowiada_na_list_otwarty_w_sprawie_Romow.html, 25.01.2014

19 Stowarzyszenie Romów w Polsce, Tradycyjna kultura Romów <http://www.stowarzyszenie.romowie.net/czytnik-artykulow/items/101.html>

Na Kamieńskiego /fot. T. Grzyb

cie osób żebrzących z przestrzeni publicznej²⁰.

Kampanie te namawiają społeczeństwo do zaprzestania dawania jałmużny bezpośrednio osobom o nią proszącym i zachęcają do przekazywania datków finansowych na rzecz wytypowanych organizacji charytatywnych, które jednak nie mogą udzielać pomocy romskim migrantom, a to oni stanowią większość osób żebrzących na ulicach Wrocławia. Akcje antyżebracze zazwyczaj prowadzone w okresie zimowym, powodują, że Romowie nie otrzymują datków na ulicy i głodują.

Z tego powodu spontanicznie zawiązywane społeczne grupy wsparcia kilkakrotnie organizowały w okresie zimowym akcje zbierania żywności dla mieszkańców wrocławskich koczowisk. Należy w tym miejscu podkreślić, że żebractwo nie jest w Polsce nielegalne, jeśli nie ma się innych źródeł utrzymania²¹. Zakazane jest natarczywe i oszukańcze żebractwo, a także żebractwo nieletnich. Żebrzący uskarżają się, że funkcjonariuszom zdarza się zatrzymywać osoby proszące o jałmużnę, przeprowadzać kontrole osobiste bez nakazu prokuratora, odbierać znalezione przy nich pieniądze i nie wydawać pokwitowa-

wania, co jest niezgodne z prawem²².

Przytoczone fakty wskazują na to, że w obecnej sytuacji nie ma możliwości sfinansowania niezbędnych działań służących udzieleniu adekwatnej pomocy Romom, rumuńskim imigrantom mieszkającym od lat na terenie Polski. Zmiana tego stanu rzeczy leży w kompetencjach władz samorządowych i centralnych. To gmina, która jako pierwsza „styka się” z problemem, powinna sygnalizować rządowi konieczność wprowadzenia zmian. Niezależnie jednak od rozwiązań systemowych, gmina, w ramach realizowania zadań własnych w zakresie ochrony zdrowia, pomocy społecznej, budownictwa mieszkaniowego i edukacji publicznej, powinna zaspokajać podstawowe potrzeby swoich mieszkańców²³.

Unia Europejska zaleca stosowanie instrumentów finansowych, funduszy strukturalnych dla rozwoju strategii integracji z Romami²⁴. Jednak polskie prawodawstwo umożliwia przeznaczanie środków unijnych wyłącznie na pomoc dla obywateli polskich. Obecnie programy Funduszy Strukturalnych dla Polski nie obejmują działań ukierunkowanych na imigrantów.

20 Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Wrocławiu, Nie daję-pomagam mądrze!,

<http://www.mops.wroclaw.pl/Pomagam-Madrze-p20>; <http://www.wroclaw.pl/dajac-pieniadze-nie-pomogasz36.php>, 4.12.2014

21 Art. 58 Kodeksu Wykroczeń,

<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19710120114>

22 Art.44 Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia, <http://isip.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20011061148>

23 Art. 7 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym, <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19900160095>

24 European Commission, Proposal for a Council recommendation on effective Roma integration measures in the Member States, http://ec.europa.eu/justice/discrimination/files/com_2013_460_en.pdf, 26.06.2013

Nie ma możliwości finansowania ze środków publicznych działań zmierzających do poprawy sytuacji Romów rumuńskich, którzy mieszkają w Polsce od dwudziestu lat. Gminy, na terenie których mieszkają romscy migranci, powinny zaalarmować rząd, domagając się wprowadzenia systemowych zmian i uruchomienia rezerw budżetowych. Jednocześnie władze lokalne powinny uczestniczyć w planowaniu strategicznym i zaproponować ramy działania, które rozwiążą podstawowe problemy mieszkańców. Sytuacja Romów rumuńskich mieszkających we Wrocławiu jest złożona i wymaga podejścia systemowego.

Obecnie żadna z instytucji władz lokalnych ani centralnych nie chce wziąć na siebie odpowiedzialności w tej kwestii.

1.8 Zagrożenie przemocą

Według badań, ponad połowa Polaków (55%) odczuwa niechęć wobec Romów. Drugą najmniej lubianą grupą narodową są osoby pochodzące z Rumunii²⁵. Upředzenia przekładają się na podwójne wykluczenie społeczne, dodatkowo utrwalane silnym stereotypem²⁶.

Romowie doświadczają przemocy na co dzień. Dochodzi do niej we wszystkich miejscach publicznych, w których przebywają. Romowie są zawsze obserwowani, często – wulgarnie obrażani, bywa, że popychani i poszturchiwani. Zdarzają się również pobicia. W związku z brakiem zaufania do służb mundurowych oraz z obawy przed odwetem, Romowie niechętnie zgłaszają tego typu przypadki na policję. W Polsce, także we Wrocławiu²⁷, na dyskryminację narażone są także inne mniejszości oraz imigranci z innych krajów.

Ogromna fala nienawiści pojawia się w internecie w postaci komentarzy pod artykułami na temat Romów. Wiele z tych wypowiedzi należałoby zakwalifikować jako mowę nienawiści, która w Polsce jest karalna²⁸.

Przed wrocławskimi sądami kilkakrotnie toczyły się procesy o nawoływanie do przemocy wobec romskich mieszkańców miasta. W ciągu ostatnich trzech lat zdarzyły się dwa napady na romskie koczowisko przy ulicy Kamieńskiego, w tym jedna próba podpalenia. Obie sprawy trafiły do prokuratury. Wobec sprawców nie wyściągnięto jednak poważniejszych konsekwencji. Drugie wrocławskie koczowisko dwukrotnie spłonęło. Do dziś nie ustalono powodów pożaru²⁹.

28 października 2014 roku skrajnie prawicowy Ruch Narodowy zorganizował konferencję prasową przy osadzie Romów Rumuńskich we Wrocławiu w związku z kampanią w wyborach lokalnych³⁰.

Władze miasta zdają sobie sprawę z zagrożeń wynikających z niechęci Polaków do Romów, o czym świadczy fakt wysyłania patroli policyjnych w okolice koczowisk w dni, w które we Wrocławiu odbywają się mecze piłki nożnej lub demonstracje środowisk nacjonalistycznych. Ruchy skrajnie prawicowe kilkakrotnie nawoływały do „ostatecznego rozwiązania kwestii romskiej”³¹, jednak groźby te występowały do tej pory jedynie w internecie.

Negatywne doświadczenia towarzyszące kontaktom z przedstawicielami polskiej społeczności wyrobiły w imigrantach z Rumunii przekonanie, że Polacy nie chcą się z nimi integrować. Pytanie o chęć i gotowość do integracji jest często zadawane, ale oczekuje się tych postaw jedynie od Romów, a nie od uprzywilejowanej, większościowej społeczności przyjmującej.

<http://www.prw.pl/articles/view/36888/Pozar-na-romskim-koczowisku-Z-ogniem-walczyly-4-zastepy>, 5.08.2014

30 Kandydat Ruchu Narodowego przemawia przy koczowisku. Tłum się śmieje,

http://wroclaw.gazeta.pl/wroclaw/1,35771,16880506,Kandydat_Ruchu_Narodowego_przemawia_przy_koczowisku_.html, 28.10.2014

31 Jacek Harłukowicz, W sprawie Romów władze tłuką termometr. Narodowcy idą dalej,

http://wroclaw.gazeta.pl/wroclaw/1,35771,13722980,W_sprawie_Romow_wladze_tluka_termometr__Narodowcy.html, 12.04.2013

25 Centrum Badań Opinii Społecznej, Stosunek Polaków do innych narodów,

http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2014/K_020_14.PDF, luty 2014

26 Bożena Aksamić, 55% Polaków odczuwa niechęć wobec Cyganów,

http://wyborcza.pl/duzyformat/1,137940,16050956,55__Polakow_odczuwa_niechec_wobec_Cyganow.html, 29.05.2014

27 <http://sukurs.nomada.info.pl/>

28 Art 119,256,257 Kodeksu karnego,

<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19970880553>

29 Gregor Niegowski, Pożar altanek. Z ogniem walczyły 4 zastępy,

II - HISTORIA ROMÓW RUMUŃSKICH WE WROCŁAWIU

W ostatnich 20 latach we Wrocławiu istniało kilka dziko rozbitych romskich osiedli³². Przez lata były niedostrzegane. W chwili, gdy stawały się niewygodne, były wyburzane przez służby miejskie. Działo się tak najczęściej w związku z realizacją planów wykorzystania pustych terenów pod nowe inwestycje. W ten sposób pozabawiano ludzi miejsca do mieszkania, przeprowadzając bezprawne eksmisje, bez decyzji sądu. Postąpiono tak co najmniej dwa razy.

Konsekwencją jednego z takich wyburzeń była deportacja w roku 1997 niczego nieświadomych mieszkańców koczowiska, którzy zgodzili się wsiąść do podstawionych autobusów, słysząc od urzędników deklaracje udzielenia pomocy. Ta historia przełożyła się na zwiększenie, u przedstawicieli społeczności romskich migrantów, nieufności do wszelkich form pomocy instytucjonalnej.

Po wyburzeniach mieszkańcy koczowisk się rozpraszali, po czym zasiedlali w podobny sposób kolejne puste miejsca. W ten sposób zimą 2009/2010 roku część osób trafiła na działkę przy ulicy Kamieńskiego we Wrocławiu i tam się osiedliła. Działka stanowi teren opuszczonych ogródków działkowych i należy do Gminy Wrocław.

Przez lata Romowie zwracali uwagę pracowników socjalnych i straży miejskiej, głównie w okresie srogich zim, gdy pojawiało się prawdopodobieństwo, że w prowizorycznych barakach mogą zamarznąć. Sprawdzano, jak sobie radzą, jednocześnie starając się zaoferować pomoc w postaci ubrań, koców czy ciepłych posiłków

32 Waław Grabkowski, Osadnicy w Wilczym Kącie, http://dolny-slask.org.pl/3496940,Zyjacy_inaczzej.html, 19.11.2012

przywożonych z kuchni charytatywnej. Akcję wspierał Caritas³³.

Mieszkańcy sąsiadującego z koczowiskiem osiedla bloków, zaszokowani panującymi na koczowisku warunkami, starali się na początku pomagać społeczności Romów. Przynosili ubrania, jedzenie, ciepłą wodę. Pozwalali napełniać wodą baniaki z kranów w swoich mieszkaniach. Jednak po jakimś czasie okazało się, że tego typu pomoc niczego nie zmienia, a tylko budzi frustrację. Zaczęto narzekać na nietypowych sąsiadów - na to, że palą w piecach plastikiem, zanieczyszczają teren, a dzieci kradną w sklepach. Pojawiły się oficjalne skargi do władz miasta. Nacisk stawał się coraz silniejszy³⁴.

19 marca 2012 roku, o 6 rano, miało dojść do eksmisji mieszkańców koczowiska³⁵. Straż Miejska planowała wysiedlenie Romów i likwidację osady. Wystąpiono o asystę policji przy przeprowadzaniu interwencji. O planach został poinformowany Urząd Wojewódzki. Podstawą do likwidacji koczowiska miała być opinia sanepidu. Po konsultacjach prawnych, które wykazały, że tego typu działanie będzie nielegalne, akcja została odwołana. Informacja o planach wobec romskiego koczowiska przedostała się do mediów, wywołując gorącą dyskusję. Był to moment zwrotny w sprawie Romów rumuńskich z Wrocławia.

33 Fakty TVP Wrocław, Romska enklawa, <https://www.youtube.com/watch?v=1Yz6X5Un97A>, 5.01.2011

34 Justyna Pobiedzińska, Spotkajmy się w Roma Town, http://wyborcza.pl/duzyformat/1,132507,13866519,Spotkajmy_sie_w_Roma_Town.html, 7.05.2013

35 Jacek Harłukowicz, Co się nie wydarzyło na koczowisku przy Kamieńskiego, <http://wroclaw.gazeta.pl/wroclaw/1,35771,11400943.html>, 22.03.2012

Dostawa wody na Kamińskiego /fot. T. Grzyb

SPÓR O KOMPETENCJE

W przeciągu kilkunastu następnych miesięcy odbył się szereg spotkań urzędników administracji lokalnej, państwowej, służb mundurowych itd. Zastanawiali się, jakie zastosować rozwiązania. Sprawa romskich migrantów z Unii Europejskiej zrodziła między władzami spór o kompetencje oraz odpowiedzialność instytucji za mieszkańców. Początkowo, za przykładem Francji, brano pod uwagę możliwość deportacji, co z prawnego punktu widzenia było jednak niemożliwe³⁶.

Miasto rozpoczęło akcję doraźnej pomocy humanitarnej dla mieszkańców koczowiska. Co dwa tygodnie, a od 2014 roku raz w tygodniu, gmina dostarcza mieszkańcom osady wodę, przenośne toalety i kontenery na śmieci.

Proces eksmisyjny wytoczony mieszkańcom koczowiska dał początek próbom pomocy instytucjonalnej, ze strony miasta Wrocław.

Na początku roku przy sąsiadującym z koczowiskiem oddziale terenowym MOPS powstał punkt konsultacyjno-informacyjny dla Romów rumuńskich. Jego praca ograniczała się jednak do zbierania od migrantów informacji dotyczących ich sytuacji, struktury rodzinnej oraz

36 Rozdział 5 Ustawy z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin, <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20061441043>

problemów, jakie napotykają. Placówka szybko zakończyła swoją działalność.

Po drugiej rozprawie wspomnianego procesu, władze Wrocławia przygotowały dla Romów rumuńskich zastępcze miejsca do zamieszkania. Informacja o planach magistratu pojawiła się w mediach. Mężczyźni mieli zamieszkać w kontenerach, a kobiety z dziećmi w innej części miasta³⁷. Decyzja władz, która nie została poprzedzona rozmową z rodzinami romskimi ani konsultacjami społecznymi, wzniciła protest mieszkańców, którzy nie chcieli sąsadować z Romami³⁸. Nocą kontenery zostały zniszczone³⁹ przez grupę wandalów, którzy wykrzykiwali antyromskie hasła, za co trafili przed sąd⁴⁰.

Kolejną próbą udzielenia pomocy było przeniesie-

37 Marzena Żuchowicz, Wrocław dzieli Romów. Mężczyźni w kontenerach, kobiety-u bonifratrów, http://wyborcza.pl/1,75478,15262470,Wroclaw_dzieli_Romow___Meczyzni_w_kontenerach___kobiety.html, 13.01.2014

38 Małgorzata Waszkiewicz, "Nie chcemy ich tutaj, nie chcemy im pomagać" - mieszkańcy przeciwko przeniesieniu Romów, http://www.tokfm.pl/Tokfm/1,103454,15275092,_Nie_chcemy_ich_tutaj___nie_chcemy_im_pomogac___mieszkanicy.html, 15.01.2014

39 TVN24, Zniszczyli kontenery dla Romów. "To skandaliczne", <http://www.tvn24.pl/wroclaw,44/zniszczyli-kontenery-dla-romow-to-skandaliczne,389252.html>, 19.01.2014

40 TVN24, 9 zatrzymanych ws. Zniszczenia kontenerów dla Romów. "Mają od 14 do 18 lat", <http://www.tvn24.pl/wroclaw,44/9-zatrzymanych-ws-zniszczenia-kontenerow-dla-romow-maja-od-14-do-18-lat,390296.html>, 22.01.2014

nie jednej rodziny z koczowiska do mieszkania usamodzielniającego oraz pomoc w rejestracji pobytu. Dokoła tego lokalne stowarzyszenie „Ludzie-ludziom” we współpracy z Urzędem Miasta. Nie wzięto jednak pod uwagę, że rodzina romska jest wielopokoleniowa i że nie wyrazi zgody na rozdzielanie. W rezultacie, w trzyosobowym mieszkaniu zamieszkało 14 osób. Świadczenia pomocowe objęły tylko część z nich (5 osób). W związku z tym, że udzielane wsparcie nie jest kompleksowe, nie rozwiązuje codziennych problemów członków rodziny - nadal zmagają się z brakiem środków utrzymania i dostępu do opieki medycznej. Nie są w stanie osiągnąć samodzielności.

Jednocześnie rodzina straciła dobre relacje ze swoją społecznością, co bardzo negatywnie wpłynęło na kondycję psychiczną jej członków i kontakty między nimi. Program integracyjny ograniczył się do posłania jednego z dzieci do szkoły podstawowej. Rozpoczęło ono edukację w klasie z polskimi rówieśnikami, gdzie dzięki fachowej opiece pedagogów i wsparciu wolontariuszek/edukatorek ze Stowarzyszenia Nomada osiąga dobre rezultaty.

Nie ma informacji na temat realizowanego programu pomocowego ani jego ewaluacji.

Od samego początku nagłośnionej sprawy Romów władze Wrocławia tłumaczyły, że nie są w stanie podjąć działań pomocowych, ponieważ należy to do kompetencji rządu. Wyjaśnienia takie pojawiły się m.in. wtedy, gdy Amnesty International wezwało Wrocław do wstrzymania eksmisji Romów⁴¹. Sprawa migrantów z Unii Europejskiej pokazuje, że także władze państwowe nie są w stanie poradzić sobie z sytuacją kryzysową. Wskazuje na to Rzecznik Praw Obywatelskich, który apeluje do władz Wrocławia i rządu o wypracowanie modelu adaptacyjnego dla imigrantów ekonomicznych z krajów unijnych. Zarówno władze centralne, jak i lokalne, nie są jeszcze przygotowane na takie sytuacje. Powołują się jedynie na istniejące wymogi, które są nie do zrealizowania przez romskich imigrantów z Rumunii.

Do sprawy włączył się terenowy oddział rządu, jakim jest Urząd Wojewódzki. W 2012 roku to właśnie tam odbyło się spotkanie „okrągłego stołu”⁴², w którym wzięli udział wszyscy zainteresowani, a co najważniejsze, także Romowie. Kilukrotnie zdarzyło się, że zostali oni włączeni do rozmów na swój temat, jak np. wtedy, gdy we Wrocławiu pojawił się przedstawiciel rumuńskiego rządu Vasile Daniel⁴³. Nie oznacza to jednak, że rumuńscy

Romowie z Wrocławia uczestniczą w podejmowaniu decyzji o swoim życiu we Wrocławiu, mimo że dokładają starań. Między innymi złożyli do prezydenta Wrocławia Rafała Dutkiewicza list⁴⁴ z prośbą o pomoc. Nie dostali jednak odpowiedzi.

W poszukiwaniu rozwiązań władze miasta i województwa zwróciły się do przedstawicieli Rumunii w Polsce. Spotkania z pracownikami konsulatu i ambasady tego kraju kończyły się deklaracjami o wzajemnej współpracy⁴⁵.

Ostatnim znaczącym działaniem jest powołanie przez Wojewodę Dolnośląskiego Zespołu Doradczego Wojewody Dolnośląskiego ds. Romów Rumuńskich we Wrocławiu, który rozpoczął pracę w czerwcu 2014 roku. Wcześniej do władz trafiła propozycja powołania takiego zespołu, który miał się składać m.in. ze specjalistów, przedstawicieli Romów i urzędników^{46 47 48 49 50}.

W skład zespołu weszli przedstawiciele Wojewody, Urzędu Miasta, Ambasady Rumunii w Warszawie, Rzecznika Praw Obywatelskich, Urzędu ds. Cudzoziemców, policji, straży granicznej i miejskiej, sanepidu, Narodowego Funduszu Zdrowia, kuratorium oświaty, Uniwersytetu Wrocławskiego oraz kościoła katolickiego i cerkwi prawosławnej⁵¹. Organizacje pozarządowe zostały zaproszone na jedno z sześciu spotkań. Działania Zespołu nie były konsultowane ze społecznością Romów rumuńskich. W listopadzie Zespół skończył swoją pracę.

wroclaw/1,35771,15813998,Wiceminister_z_Rumunii_pojawil_sie_dzisiaj_na_koczowisku.html, 16.04.2014

44 TVN24, Romowie proszą o pomoc. „Też jesteście ludźmi”, <http://www.tvn24.pl/wroclaw,44/romowie-prosza-o-pomoc-tez-jestesmy-ludzmi,316688.html>, 5.04.2013

45 Dolnośląski Urząd Wojewódzki, Spotkanie z Ambasadorem Rumunii,

<http://duw.pl/pl/biuro-prasowe/aktualnosci/8718,Spotkanie-z-Ambasadorem-Rumunii.html>, 10.12.2013

46 Stowarzyszenie NOMADA, Propozycja powołania zespołu roboczego ds. Rumuńskich Romów we Wrocławiu, <http://roma.nomada.info.pl/images/newsletter/propozycja1.jpg>, 20.03.2014

47 Stowarzyszenie NOMADA, Propozycja powołania zespołu roboczego ds. Rumuńskich Romów we Wrocławiu, <http://roma.nomada.info.pl/images/newsletter/propozycja2.jpg>, 20.03.2014

48 Stowarzyszenie NOMADA, Propozycja powołania zespołu roboczego ds. Rumuńskich Romów we Wrocławiu, <http://www.roma.nomada.info.pl/images/newsletter/propozycja3.jpg>, 20.03.2014

49 Stowarzyszenie NOMADA, Pismo przewodnie do Wojewody Dolnośląskiego, <http://roma.nomada.info.pl/images/newsletter/wojewoda.jpg>, 20.03.2014

50 Stowarzyszenie NOMADA, Pismo przewodnie do Prezydenta Wrocławia, <http://roma.nomada.info.pl/images/newsletter/prezydent.jpg>, 20.03.2014

51 Dolnośląski Urząd Wojewódzki, Zarządzenie nr 150 z dnia 10 czerwca 2014 r. w sprawie powołania zespołu doradczego zajmującego się sytuacją rumuńskich Romów koczujących we Wrocławiu, <http://bip.duw.pl/bip/dziennik-urzedowy-i-ak/zarządzenia-wojewody/2272,2014.html>, 10.06.2014

41 Michał Kowalski, Mieszkańcy mówią dość. Chcą likwidacji koczowiska, <http://wiadomosci.onet.pl/wroclaw/mieszkanicy-mowia-dosc-chca-likwidacji-koczowiska/m123n>, 6.06.2012

42 Jacek Harłukowicz, Okrągły stół w sprawie koczujących we Wrocławiu Romów, http://wroclaw.gazeta.pl/wroclaw/1,35771,11512829,Okragly_stol_w_sprawie_koczujacych_we_Wroclawiu_Romow.html, 11.04.2012

43 Wiceminister z Rumunii pojawił się dzisiaj na koczowisku, <http://wroclaw.gazeta.pl/>

W sądzie / fot. A. Ilnicka

III - PROCES O EKSMISJĘ ROMÓW RUMUŃSKICH

17 grudnia 2014 r. jego przedstawiciele zapowiedzieli, że w 2015 roku złożą do Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej projekt programu związanego z zatrudnieniem i edukacją Romów rumuńskich^{52 53 54}.

W październiku Najwyższa Izba Kontroli rozpoczęła kontrolę realizacji Rządowego Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce⁵⁵. Koordynuje ją delegatura z Wrocławia, która w ocenie wykonywanych działań administracji publicznej ma się także odnieść do sytuacji Romów rumuńskich. Raport z kontroli ma zostać przedstawiony w 2015 roku.

W tym momencie pracownicy socjalni MOPS-u i No-

52 Natalia Sawka, Jak pomóc wrocławskim Romom? Urzędnicy szukają rozwiązania, http://wroclaw.gazeta.pl/wroclaw/1,35771,17148985,Jak_pomoc_wroclawskim_Romom__Urzednicy_szukaja_rozwiazania.html, 17.12.2014

53 Sylwia Jurgiel, Pieniądze z UE pomogą w integracji Romów?, www.prw.pl/articles/view/39500/Pieniadze-europejskie-pomoga-w-integracji-Romow-koczujacych-we-Wroclawiu, 17.12.2014

54 Wirtualna Polska, <http://wiadomosci.wp.pl/kat,1019397,title,Zespol-ds-Romow-przedstawil-program-dzialan-Potrzebne-sa-2-mln-zl,wid,17119503,wiadomosc.html>, 21.12.2014

55 Najwyższa Izba Kontroli, Plan pracy Najwyższej Izby Kontroli na 2014 rok, <http://www.nik.gov.pl/plik/id,5824.pdf> s.51, 11.12.2013

mada kontynuują współpracę, koncentrując się na rozwiązywaniu bieżących problemów romskiej rodziny, która uzyskała rejestrację pobytu. W spotkaniach roboczych uczestniczą także inne osoby, które mają bezpośredni kontakt z rodziną przeniesioną do mieszkania usamodzielniającego (pracownik Urzędu Pracy, psycholog i pedagog).

III.1 Opis sprawy sądowej

26 marca 2013 roku część mieszkańców koczowiska otrzymała wezwania do opuszczenia w ciągu dwóch tygodni użytkowanego przez nich terenu⁵⁶. 18 kwietnia do Sądu Rejonowego we Wrocławiu trafił pozew o eksmisję 47 dorosłych osób wraz z dziećmi. Władze Wrocławia uznały, że jedynym rozwiązaniem sytuacji romskich migrantów jest wytoczenie sprawy o „opróżnienie, opuszczenie i wydanie nieruchomości należących do Gminy Wrocław”. W maju sąd nakazał Gminie dołączyć do pozwu wersję w języku rumuńskim oraz listę nieletnich mieszkańców i ich opiekunów.

56 Marzena Żuchowicz, Sławomir Pawłowski, Wrocław wyrzuca Romów. Mają 14 dni żeby się wynieść, http://wroclaw.gazeta.pl/wroclaw/1,35771,13650514,Wroclaw_wyrzuca_Romow__Maja_14_dni_zeby_sie_wyniesc.html, 29.03.2013

Pierwsza rozprawa w procesie odbyła się 22 listopada 2013 roku⁵⁷. Sąd powołał tłumacza przysięgłego języka rumuńskiego i dopuścił media do relacjonowania sprawy. Proces jest otwarty dla publiczności. Pełnomocnik Romów wniósł o przesłuchanie stron, skierowanie sprawy do procesu mediacyjnego, wezwanie do udziału w procesie Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznika Praw Dziecka oraz powołanie tłumacza języka romani, który jest pierwszym językiem Romów rumuńskich. Gmina Wrocław za niemożliwe uznała zawarcie ugody z pozwany. Sąd natomiast oddalił wnioski pozwanych o mediację, powołanie Rzeczników i powołanie tłumacza romani. W czasie pierwszej rozprawy przesłuchane zostały dwie osoby.

Druga rozprawa odbyła się 10 stycznia 2014 roku⁵⁸. Amnesty International złożyło „Opinię Przyjaciela Sądu”⁵⁹. Kilkadziesiąt organizacji pozarządowych skierowało do sądu wnioski o powołanie tłumacza języka romani^{60 61}. Formalny wniosek, dotyczący tłumacza, złożył do sądu pełnomocnik pozwanych. Sąd wniosek oddalił. Przesłuchane zostały cztery osoby.

Trzecia rozprawa miała miejsce 21 lutego 2014 roku. Stowarzyszenie Nomada złożyło do sądu wnioski o uczestnictwo w procesie, jako podmiot na prawach strony⁶². Sąd wniosek oddalił. W kwietniu Nomada złożyła zażalenie na decyzję sądu. 25 września zażalenie zostało oddalone przez sąd drugiej instancji. Nadal nie ustalono daty kolejnej rozprawy. W tym momencie proces trwa 13 miesięcy.

Znaczącą rolę w działaniach na rzecz wsparcia Romów rumuńskich z Wrocławia odegrały organizacje pozarządowe broniące praw człowieka, Rzecznik Praw Obywatelskich, mieszkańcy Wrocławia, aktywiści, twór-

cy i intelektualiści.

III.2. Wsparcie dla Romów rumuńskich w procesie sądowym

Amnesty International, po zgłoszeniu do nich sprawy przez Stowarzyszenie Nomada, zainicjowało Płanną Akcję^{63 64}. Do Urzędu Miasta Wrocławia, w obronie mieszkańców koczowiska, zaczęły płynąć apele z Polski i innych krajów. Celem Akcji było rozpoczęcie rozmów władz Wrocławia z zagrożoną społecznością, przeprowadzenie rzetelnych konsultacji z udziałem partnerów społecznych i przedstawicieli pozostałych władz oraz znalezienie miejsca, w którym romscy migranci mogliby się bezpiecznie osiedlić. Władze miasta spotkały się z przedstawicielami AI. Wobec braku konkretnych działań ze strony Wrocławia, AI zaapelowało do Wojewody Dolnośląskiego, aby ten włączył się w poszukiwanie rozwiązań⁶⁵. W związku z kontrolą domów na koczowisku, przez Inspektora Nadzoru Budowlanego, AI wezwało go do niepodejmowania działań, które mogłyby naruszyć prawa człowieka⁶⁶. W sprawie próby wysiedlenia i procesu eksmisyjnego Romów rumuńskich z Wrocławia AI powołuje się na wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z kwietnia 2012 roku (Yordanova i inni przeciwko Bułgarii⁶⁷). Trybunał orzekł, że działania władz (w tym wypadku państwa) decydujących się na wysiedlenie muszą być adekwatne do celu, który władze chcą osiągnąć. Pod uwagę powinno być także brane ryzyko utraty domów przez wysiedlone osoby, co w następstwie skazuje je na bezdomność. Zgodnie z polskim prawem eksmisja może się odbyć jedynie wtedy, gdy zdecyduje o niej sąd.

Wniesiona przez AI „Opinia przyjaciela sądu, w której podkreśla istotę potencjalnej eksmisji pozwanych i powinność poszanowania przez państwo prawa do mieszkania” zawierała odniesienia do kwestii traktowania mniejszości romskiej w krajach Europy Środkowej, gdzie państwa nie są w stanie podejść do odmienności kulturowej swoich obywateli, którzy w znaczącej większości

57 Jacek Harłukowicz, Zaczął się proces Gmina Wrocław kontra Romowie z koczowiska, http://wroclaw.gazeta.pl/wroclaw/1,35771,14996978,Zaczal_sie_proces_Gmina_Wroclaw_kontra_Romowie_z_koczowiska.html,22.11.2013

58 Natalia Sawka, Romowie przed sądem: nie będzie tłumacza Romani, <http://www.krytykapolityczna.pl/artykuly/kraj/20140111/wroclawscy-romowie-przed-sadem-nie-bedzie-tlumacza-romani,11.01.2014>

59 Stowarzyszenie Amnesty International Polska, Raport merytoryczny Stowarzyszenia Amnesty International Polska za rok 2013, http://amnesty.org.pl/uploads/media/raport_merytoryczny_2013.pdf s.5

60 Stowarzyszenie NOMADA, Wniosek o powołanie tłumacza Romani w procesie sądowym Romów, <http://roma.nomada.info.pl/newsy-pl/86-wniosek-o-powolanie-tlumacza-romani-w-procesie-sadowym-romow,07.01.2014>

61 Maciej Mandelt, Wrocławscy Romowie znowu przed sądem: Bez szans na porozumienie?, <http://www.krytykapolityczna.pl/en/artykuly/kraj/20140109/wroclawscy-romowie-znowu-przed-sadem-bez-szans-na-porozumienie,09.01.2014>

62 Stowarzyszenie NOMADA, Oświadczenie NOMADY o przystąpieniu do sprawy sądowej na prawach strony, <http://nomada.info.pl/oswiadczenie-nomady-o-przystapieniu-do-sprawy-sadowej-na-prawach-strony/>, 20.02.2014

63 Amnesty International, PILNA AKCJA: Rodziny rumuńskich Romów we Wrocławiu zagrożone przymusowym wysiedleniem!, http://amnesty.org.pl/no_cache/aktualnosci/strona/article/7859.html, 4.04.2013

64 Amnesty International, URGENT ACTION. Roma families face forced eviction in Poland, <http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR37/001/2013/en/e5622628-2623-4fb1-b1a5-bd27fa20e3f5/eur370012013en.pdf>, 4.04.2013

65 Amnesty International, Co dalej ze społecznością Romów rumuńskich we Wrocławiu?, http://amnesty.org.pl/no_cache/aktualnosci/strona/article/7878.html, 29.04.2013

66 Amnesty International, List do Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego dla miasta Wrocławia, http://amnesty.org.pl/uploads/media/pismo_Amnesty_International_24.06.2013.pdf, 24.06.2013

67 Europejski Trybunał Praw Człowieka, Sprawa Yordanova i inni v. Bułgaria, <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-110449>, 24.04.2012

żyją w ubóstwie czy bez dostępu do edukacji.

Obrona Romów rumuńskich z Wrocławia stała się jednym z tematów międzynarodowej akcji Maratonu Pisania Listów organizowanej corocznie przez AI⁶⁸. Przedstawiciele społeczności Romów rumuńskich byli gośćmi głównych wydarzeń związanych z akcją⁶⁹. Przed drugą rozprawą AI przekazało społeczności Romów rumuńskich ponad dwa tysiące listów wsparcia z Polski i ze świata, napisanych do nich w ramach Maratonu.

Stowarzyszenie Nomada uznało, że postępowanie sądowe stanowi jaskrawy przykład dyskryminacji, a ignorowanie praw, przede wszystkim odmowa tłumaczenia z pierwszego języka pozwanych, świadczą o braku zrozumienia dla trudnej sytuacji kulturowo-społecznej, w jakiej ci się znaleźli. Artykuł 6, ust. 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, która w Polsce obowiązuje i jest nadrzędna wobec ustaw krajowych, określa, że „każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą przy rozstrzygnięciu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym albo o zasadności każdego oskarżenia w wytoczonej przeciwko niemu sprawie karnej”. Konwencja nie mówi o tłumaczeniu w języku urzędowym kraju, którego obywatelem jest strona lub oskarżony, lecz języku, który jest dla niego „zrozumiały”. Nie można uznać za sprawiedliwy, w rozumieniu Konwencji, procesu, w którym tylko jedna strona (w tym przypadku – znająca polski) może w pełni uczestniczyć. Bezstronność sądu może zostać podważona, zwłaszcza w wypadku, gdy – tak jak tutaj – oparł się na ocenie strony, dla której język rozprawy – nie tylko polski, ale też prawniczy – jest zrozumiały⁷⁰. Organizacja pozarządowa uznała za swój obowiązek wstąpienie do procesu po stronie pozwanych, zgodnie z prawem zawartym w kodeksie postępowania cywilnego⁷¹. Decyzją sądu Nomada nie została dopuszczona do udziału w sprawie.

Stowarzyszenie złożyło zażalenie na decyzję do sądu drugiej instancji. Powołało się przy tym na Konstytucję RP, a także międzynarodowe traktaty ratyfikowane przez Polskę (Karta Narodów Zjednoczonych, Pakt Praw Gospodarczych, Socjalnych i Kulturalnych, Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, Konwencja Narodów Zjednoczonych z 18 grudnia

68 Amnesty International, Polska-społeczność Romów rumuńskich z Wrocławia,

<http://amnesty.org.pl/maraton-pisania-listow/kogo-bronimy/polska-spoleczność-romow-rumunskich-z-wroclawia.html>

69 Amnesty International, Maraton Pisania Listów 2013, <https://www.facebook.com/amnestypolska/photos/a.10152068705335890.1073741855.57544755889/10152070873750890/?type=3&theater>, 15.12.2013

70 Ilona Witkowska, Co może czytelnik? Wzajemne relacje władzy i języka na przykładzie artykułów prasy lokalnej na temat społeczności wrocławskich romów rumuńskich, UW, Wrocław 2014, s. 45

71 Art.61,62,63Kodeksu postępowania cywilnego, <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640430296>

1979 r. w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji Kobiet, Konwencja Rady Europy z 6 listopada 1997 r. o obywatelstwie i Traktat o Unii Europejskiej). W uzasadnieniu swojej decyzji Stowarzyszenie wskazało, że udział organizacji pozarządowej w postępowaniu powinien sprzyjać dostępowi do sądu i realizacji praw do rzetelnego procesu.

Sąd drugiej instancji oddalił zażalenie Stowarzyszenia Nomada. Zdaniem sądu, sprawa nie wiąże się z ochroną równości i przestrzeganiem praw człowieka. Uznano, że proces eksmisyjny nie dyskryminuje Romów jako mniejszości etnicznej i kulturowej i jest wyłącznie procedurą windykacyjną.

Polskie Towarzystwo Prawa Antydyskryminacyjne zaapelowało do Prezydenta Wrocławia o zaprzestanie wysiedleń społeczności Romów i rezygnację z polityki stygmatyzującej tę społeczność⁷². W odpowiedzi na pismo przedstawiciele Gminy stwierdzili, że to Wrocław jest poszkodowany przez naruszenie prawa własności miasta⁷³. PTPA monitoruje przebieg procesu⁷⁴.

Romowie rumuńscy otrzymali także pomoc od przedstawicieli społeczności romskiej w Polsce. Zarówno w chwili zagrożenia wysiedleniem, jak i w sprawie powołania tłumacza języka Romani w procesie, swoje wsparcie zadeklarowały największe w Polsce organizacje Romów - **Federacja Romska FROM, Związek Romów Polskich, Fundacja Dialog-Pheniben**.

Rzecznik Praw Obywatelskich zaapelował do Prezydenta Wrocławia o wycofanie pozwu i przystąpienie władz miasta do mediacji z Romami⁷⁵. Według RPO pozwoliłoby to na udzielenie migrantom skutecznej pomocy. Jednocześnie Rzecznik przyznał, że sytuacja Romów rumuńskich we Wrocławiu wymaga wypracowania przez rząd mechanizmów dla migrantów, którzy w przyszłości mogą znaleźć się w podobnej sytuacji. Rzecznik zwrócił się do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych^{76 77}, Admini-

72 Krzysztof Smiszek, Prezes Zarządu Polskiego Towarzystwa Prawa Antydyskryminacyjnego, List do Prezydenta Miasta Wrocławia Rafała Dutkiewicza, <http://www.ptpa.org.pl/public/files/pismoDoPrezydentaWroclawia.pdf>, 12.04.2013

73 Jacek Sutryk, dyrektor Departamentu Spraw Społecznych Wrocławia, List do Polskiego Towarzystwa Prawa Antydyskryminacyjnego, <http://www.ptpa.org.pl/public/files/odpowied%C5%BAUMweWroc%C5%82awiu.pdf>, 19.04.2013

74 Polskie Towarzystwo Prawa Antydyskryminacyjnego, Sprawozdanie PTPA z obserwacji rozprawy w sprawie eksmisji osób pochodzenia romskiego z obozowiska położonego przy ulicy Kamieńskiego 56a we Wrocławiu, <http://www.ptpa.org.pl/public/files/sprawozdaniezrozprawy22.11.pdf>, 22.11.2013

75 Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, Informacja o przebiegu spotkania dotyczącego sytuacji Romów z wrocławskich koczowisk, http://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Informacja_nt_spotkania_dot_Romow_we_Wroclawiu.pdf, 31.01.2014

76 Rzecznik Praw Obywatelskich, Irena Lipowicz, List do Ministrów Spraw Wewnętrznych Barłomieja Sienkiewicza, <http://www.brpo.gov.pl/sites/default/files/Do%20Ministra%20Spraw%20Wewn%C4%99trnych%20ws.polityki%20panstwa%20polskiego%20wobec%20migrantow.pdf>, 16.01.2014

77 Rzecznik Praw Obywatelskich, Irena Lipowicz, List do Ministrów

Proces o eksmisję / fot. A. Ilnicka

stracji i Cyfryzacji oraz Pracy i Polityki Społecznej, aby te ustaliły, czy Polska może się ubiegać o środki pomocowe z funduszy Unii Europejskiej na wspomniane cele.

W drugim liście⁷⁸ do Prezydenta Wrocławia RPO zasugerował, że Wrocław, jako Europejska Stolica Kultury 2016⁷⁹, jest zobowiązany do rozwiązywania sporów, a nie tylko do promowania wielokulturowości. Rzecznik poinformował, że Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji przedstawiło swoje doświadczenia z realizacji rządowego Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce⁸⁰. We wstępie do dokumentu można przeczytać: „Poszukiwanie lepszych warunków do życia, zwłaszcza po rozszerzeniu Unii Europejskiej o nowe kraje Europy Środkowo-Wschodniej, spowodowało migrację Romów do państw Europy Zachodniej. Procesy migracyjne objęły też dużą liczbę Romów z Polski. Jednocześnie w Polsce pojawiają

Spraw Wewnętrznych Bartłomieja Sienkiewicza, http://www.brpo.gov.pl/sites/default/files/WG_MSW_migranci_24022014.pdf, 24.02.2014

78 Rzecznik Praw Obywatelskich, Irena Lipowicz, List do Prezydenta Wrocławia Rafała Dutkiewicza, https://rpo.gov.pl/sites/default/files/Do_Prezydenta_Wroclawia_ws_zapewnienia_pomocy_dla_rumunskich_Romow_zamieszkujacych_w_koczowiskach_na_terenie_miasta.pdf, 24.04.2014

79 <http://www.wroclaw.pl/en/european-capital-of-culture-2016>

80 Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Program Integracji Społeczności Romskiej w Polsce na lata 2014-2020, <http://mniejszosci.narodowe.mac.gov.pl/mne/romowie/program-integracji-spol/8303,Program-integracji-spoleczności-romskiej-w-Polsce-na-lata-2014-2020.html>

się, stosunkowo nieliczne, grupy migrantów”. Program jest adresowany do mniejszości etnicznej, za którą, w zgodzie z ustawą, można uznać wyłącznie obywateli polskich⁸¹. Zdaniem RPO, rządowy Program można potraktować jako „wytyczną” przy powstawaniu „programu adaptacyjnego” dla Romów migrujących. „Program” został przedstawiony przez Gminę Wrocław Ministerstwu Spraw Wewnętrznych, Administracji i Cyfryzacji oraz Ministerstwu Pracy i Polityki Społecznej. „Program adaptacyjny” nie został publicznie udostępniony.

Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej we Wrocławiu przygląda się sytuacji Romów rumuńskich. Przedstawiciel KE jest jednym z członków Zespołu Doradczego Wojewody Dolnośląskiego ds. Romów Rumuńskich we Wrocławiu.

Krytyka Polityczna relacjonowała proces na łamach Dziennika Opinii. Wrocławski Klub KP opracował i przeprowadził relacje na żywo z sali sądowej za pośrednictwem mediów społecznościowych i współorganizował konferencje prasowe przy okazji rozpraw.

Po drugiej rozprawie **twórcy i intelektualiści** opublikowali w sieci list otwarty do sądu i władz Wrocławia, w którym zażądali wycofania pozwu przeciwko Romom z koczowiska. W liście wyrazili m. in. wątpliwości doty-

81 Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20050170141>, 06.01.2005

czące pozbawienia Romów możliwości skorzystania z tłumacza języka Romani w trakcie procesu⁸². Prezydent Wrocławia w odpowiedzi na list napisał m.in, że zagadnienia polityki migracyjnej są domeną władz centralnych⁸³.

III.3 Podsumowanie

Władze miasta zdecydowały się wytoczyć swoim mieszkańcom proces eksmisyjny. Przepisy prawa nie pozwalają na pozwanie „społeczności”, dlatego sprawa toczy się przeciwko części osób mieszkających na koczowisku przy ulicy Kamieńskiego. Od czasu pierwszej rozprawy niektórzy z pozwanych zmienili miejsce zamieszkania. Osadę zasiedliły też nowe osoby.

W przypadku wyroku nakazującego eksmisję tylko część mieszkańców będzie zmuszona opuścić miejską działkę. Pozostali nie zostaną objęci wyrokiem. W takiej sytuacji proces sądowy nie rozwiązuje problemu koczowiska przy ulicy Kamieńskiego.

Jedną z najbardziej kontrowersyjnych kwestii toczącego się procesu jest odmowa powołania tłumacza języka romani, który jest pierwszym językiem pozwanych. Przesłuchania odbywały się za pośrednictwem tłumacza języka rumuńskiego. Przesłuchiwanym zgłaszali zastrzeżenia co do języka tłumaczeń, który był dla nich niezrozumiały. Większość z pozwanych nie czyta i jest niepiśmienna. W Rumunii, którą opuścili kilkanaście lat temu, nie mieli dostępu do edukacji. Dwadzieścia lat emigracji spowodowało, że nie posługują się płynnie językiem rumuńskim. Tłumaczenie procesu w tym języku prowadzi do tego, że pozwani nie potrafią swobodnie odpowiadać na pytania w sposób pełny i rzetelny. Romowie zostali pozbawieni nie tylko tłumacza, który przekładałby wiernie ich słowa, z ich języka, ale też innego rodzaju tłumacza – pełnomocnika, który zna kulturę jednej i drugiej strony, może pośredniczyć we wzajemnym rozumieniu kontekstu kulturowego⁸⁴. Decyzja sądu o niepowołaniu biegłego tłumacza języka Romani została poparta wyłącznie opinią tłumacza języka rumuńskiego i strony powodowej. Sąd nie przyjął wniosków adwokata Romów i organizacji pozarządowych, opartych o Konwencję Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych oraz Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej. Gmina Wrocław uznała te działania za próbę „sparaliżowania procesu”.

Stowarzyszenie Nomada pracuje ze społecznością Romów rumuńskich od jesieni 2011 roku. Pierwszym, spontanicznym działaniem było wsparcie mieszkańców

koczowiska w przetrwaniu zimy, polegające na dostarczaniu im ciepłych ubrań, leków i żywności. Jednak już od wiosny 2012 roku zaczęliśmy odchodzić od dostarczania pomocy humanitarnej, a staraliśmy się skupić na edukacji oraz działaniach integracyjnych, skierowanych zarówno do romskich imigrantów, jak i członków społeczności przyjmującej (innych mieszkańców Wrocławia).

82 List otwarty „Romowie mają prawo żyć w tym mieście”, <http://www.krytykapolityczna.pl/artykuly/kraj/20140124/romowie-maja-prawo-zyc-w-tym-miescie-list-otwarty>, 24.01.2014

83 Dutkiewicz odpowiada na list otwarty w sprawie Romów, http://wroclaw.gazeta.pl/wroclaw/1,35771,15335992,Dutkiewicz_odpowiada_na_list_otwarty_w_sprawie_Romow.html, 25.01.2014

84 Ilona Witkowska, Co może czytelnik? Wzajemne relacje władzy i języka na przykładzie artykułów w prasie lokalnej na temat społeczności wrocławskich romów rumuńskich, Uwr, Wrocław 2014, s. 46

Praca asystenta / fot. S. Wojtkowiak

IV - DZIAŁANIA STOWARZYSZENIA NOMADA PODEJMOWANE NA RZECZ SPOŁECZNOŚCI ROMÓW RUMUŃSKICH

W ramach stowarzyszenia Nomada stworzyliśmy stanowisko asystenta rodzin romskich, którego podstawowym zadaniem jest indywidualne wsparcie członków społeczności Romów rumuńskich w radzeniu sobie z problemami, z jakimi stykają się na co dzień. Ważnym aspektem pracy asystenta jest tłumaczenie Romom mechanizmów, jakimi się rządzi otaczający ich świat. Staramy się reprezentować interesy grupy, uwzględniając punkt widzenia jej członków oraz uwarunkowania kulturowe, a także tłumaczyć sytuację, w jakiej znajdują się Romowie rumuńscy, osobom, które mają z nimi bezpośredni kontakt. Nomada pracuje także z grupą wolontariuszy, których szkoli i przygotowuje do kontaktu z tą społecznością.

Nasza pomoc koncentruje się na konkretnych dziedzinach życia społeczności:

IV.1 Pomoc w dostępie do opieki zdrowotnej

W związku z tym, że społeczność Romów rumuńskich w Polsce nie ma możliwości skorzystania z wyspecjalizo-

wanej opieki medycznej, od samego początku naszej pracy z tą grupą, staramy się pozyskiwać środki finansowe na zapewnienie jej dostępu do służby zdrowia. Prowadzimy także wśród członków społeczności edukację w zakresie podstawowych zasad zdrowia i higieny. Asystujemy przy wizytach w placówkach medycznych oraz interweniujemy w sytuacjach kryzysowych. Staramy się zapewniać dostęp do służby zdrowia głównie w zakresie:

- badań i leczenia specjalistycznego;
- pomocy stomatologicznej;
- badań ginekologicznych, antykoncepcji oraz opieki nad kobietami w okresie ciąży;
- opieki pediatrycznej dla dzieci;
- inicjowania akcji szczepień ochronnych (w ramach współpracy z Wojewódzką Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną we Wrocławiu);
- dofinansowania zakupu leków.

IV.2 Działania integracyjne i edukacyjne

Od lutego 2013 do maja 2014, wraz z pracownikami

W bibliotece / fot. A. Rzeźniak

Domu Spotkań im. Angelusa Sillesiusa, edukatorki-wolontariuszki Stowarzyszenia Nomada organizowały zajęcia edukacji nieformalnej dla kilkunastu dzieci, ucząc języka polskiego, pisania, czytania i liczenia. Prowadziły także zajęcia ogólnorozwojowe. Spotkania odbywały się dwa razy w tygodniu, na terenie jednej z wrocławskich szkół podstawowych⁸⁵. Celem było przygotowanie dzieci do podjęcia edukacji formalnej. W momencie rozpoczęcia przez dzieci nauki w szkole podstawowej, edukatorki zajęły się kontaktem pomiędzy rodzicami dzieci, a szkołą. Asystują także dzieciom w drodze do szkoły, a z niektórymi pracują indywidualnie.

Towarzyszmy mieszkańcom koczowiska w poznawaniu przyjaznych przestrzeni miasta, gdzie inicjujemy interakcje społeczne. Wspólnie odwiedzamy instytucje kultury: muzea, galerie, kina i teatry, chodzimy na koncerty, do kawiarni i restauracji.

Przybliżyliśmy romskim dzieciom historię, kulturę i tradycję Romów, bierzemy udział w spotkaniach Romów rumuńskich z Romami polskimi (np. w dzień dziecka). Razem z Romami uczestniczymy co roku w obchodach Światowego Dnia Romów, które mają miejsce w Dolnośląskim Urzędzie Wojewódzkim.

Kierujemy dzieci na zajęcia grupowe i indywidualne,

⁸⁵ Stowarzyszenie NOMADA, School classes for children from Roma encampment, <http://roma.nomada.info.pl/en/nomada-activities/108-school-classes-for-children-from-roma-encampment>, 04.12.2014

rozwijające ich talenty i naturalne predyspozycje (warsztaty plastyczne, zajęcia z pływania, karate, ćwiczenia na ścianie wspinaczkowej) oraz wspomagające integrację⁸⁶.

Wreszcie staramy się sami praktykować integrację. Zapraszamy Romów do poznawania naszych znajomych i ich rodzin. Odwiedzamy ich towarzysko i gościmy w swoich domach. Staramy się spędzać razem czas, wychodząc poza ramy działań formalnych.

Wiosną 2012 i 2013 roku odbywały się imprezy plenerowe pod nazwą „Piknik wielokulturowy”⁸⁷, których celem było otwarcie przestrzeni koczowiska przy ulicy Kamieńskiego na gości z zewnątrz oraz zorganizowanie wspólnej, twórczej zabawy. W ten sposób inni wrocławianie, którzy byli ciekawi, jak wygląda koczowisko i kim są ludzie je zamieszkujący, mogli odwiedzić to miejsce, potańczyć, pomuzykować i zjeść wspólnie przygotowany posiłek. W organizację obu wydarzeń zaangażowało się wiele lokalnych organizacji i wolontariuszy. W przygotowaniu tych imprez Romowie brali czynny udział. Pikniki cieszyły się dużym powodzeniem i zostały przez wszystkich uczestników uznane za sukces.

⁸⁶ Zimowe ferie w MWW, <https://www.facebook.com/media/set/?set=a.624359627634457.1073741887.118224834914608&type=1>, 24.02.2014

⁸⁷ Tomasz Rafa, Fotorelacja „Piknik kultur na koczowisku”, <http://www.krytykapolityczna.pl/fotorelacja/20130422/fotorelacja-piknik-kultur-na-koczowisku>, 22.04.2013

Warsztaty w galerii /fot. A. Ferenc

IV.3 Wsparcie asystenckie w zakresie przechodzenia procedur administracyjnych

Ze względu na wysoki poziom analfabetyzmu i ograniczoną wiedzę na temat zasad i procedur administracyjnych, Romowie rumuńscy mają poważne problemy w poruszaniu się po polskim systemie biurokratycznym. Nomada zapewnia im niezbędne wsparcie w tym zakresie.

Pośredniczymy w kontaktach z instytucjami państwowymi, takimi jak sądy czy urzędy oraz, jeśli to konieczne, asystujemy Romom przy wizytach w tych instytucjach. Tłumaczymy zakres kompetencji tych instytucji, edukujemy na temat praw i obowiązków, pomagamy w wypełnianiu dokumentów urzędowych.

Szukamy możliwości zatrudnienia oraz monitorujemy kontakty z pracodawcami.

Stowarzyszenie Nomada wspiera społeczność Romów rumuńskich podczas procesu o eksmisję wytoczonego przez Gminę Wrocław (zob. rozdział III). Koordynowaliśmy akcję zbierania środków finansowych na pokrycie kosztów kancelarii prawnej reprezentującej pozwane osoby. Pośredniczymy w kontaktach pomiędzy Romami a prawnikami. Przygotowujemy społeczność do rozpraw sądowych i służymy wsparciem psychicznym w czasie procesu.

IV.4 Działania medialne

Od początku uważaliśmy, że ważne jest, żeby Romowie sami wypowiadali się na temat swojej sytuacji i zaistnieli w opinii publicznej jako konkretne, indywidualne osoby i mieszkańcy miasta. Duży nacisk kładziemy na to, aby na bieżąco tłumaczyć Romom sytuację, w której się znajdują. Pierwszym krokiem do równouprawnienia jest możliwość pełnowartościowej wypowiedzi, opanowanie języka – by móc opowiedzieć o sobie własnym głosem, z własnej perspektywy. Opanowanie zapisu, by móc tę opowieść utrwalić i powielić. Zadbanie o jej medialność, powszechność i przystępność⁸⁸.

Efekty tych działań są widoczne np. w inicjatywie napisania i złożenia listu z prośbą o pomoc do prezydenta Wrocławia, Rafała Dutkiewicza⁸⁹.

Nawiązaliśmy kontakty z dziennikarzami, których przygotowaliśmy merytorycznie do kontaktu z romskimi migrantami. Przedstawiciele społeczności Romów rumuńskich wielokrotnie samodzielnie wypowiadali się na temat swojej sytuacji: w mediach, na spotkaniach i kon-

88 Ilona Witkowska, Co może czytelnik? Wzajemne relacje władzy i języka na przykładzie artykułów prasy lokalnej na temat społeczności wrocławskich romów rumuńskich, Uwr, Wrocław 2014, s. 54

89 Marzena Żuchowicz, Romowie z koczowiska w Ratuszu: "Nie chcemy tak żyć", http://wroclaw.gazeta.pl/wroclaw/1,35771,13683303,Romowie_z_koczowiska_w_Ratuszu___Nie_chcemy_tak_zyc_.html, 05.04.2013

Na pizzę / fot. A. Rzeźniak

ferencjach prasowych⁹⁰.

Jednocześnie staramy się nagłaśniać sytuację Romów, korzystając z możliwości, jakie daje internet oraz media społecznościowe. Powstała podstrona internetowa Nomady, zawierająca informacje na temat społeczności Romów rumuńskich oraz opis kierowanych do niej działań stowarzyszenia (www.roma.nomada.info.pl, profil na Facebooku: www.facebook.com/taborwroclaw). Informacje o wydarzeniach związanych z romskimi migrantami w Polsce udostępniane są na bieżąco za pomocą Twittera oraz, co miesiąc, rozsyłane są w postaci newsletterów (roma.nomada.info.pl/newslettery).

IV.5 Działania rzecznicze i monitorujące

Staramy się jak najszerszej reprezentować interesy społeczności Romów rumuńskich mieszkających na terenie Polski. W tym celu utrzymujemy kontakty z instytucjami reprezentującymi władzę na różnych szczeblach. Jednocześnie monitorujemy i komentujemy podejmowane przez nie działania.

Dążymy do zainteresowania sprawą Romów rumuńskich organizacji pozarządowych, organizacji praw człowieka i instytucji pomocowych oraz grup nieformalnych w kraju i za granicą. Dopingujemy je, aby podejmowały aktywne działania na rzecz tej grupy oraz zabierały głos

90 Marzena Żuchowicz, Romka z koczowiska: Czasem żałuję, że mówię po polsku, http://wroclaw.gazeta.pl/wroclaw/1,35771,15300958,Romka_z_koczowiska__Czasem_zaluje__ze_mowie_po_polsku.html, 20.01.2014

w kwestiach dotyczących Romów.

Wydajemy stanowiska, opinie, inicjujemy akcje wsparcia (zbiórki^{91 92}, petycje), staramy się, aby temat Romów rumuńskich jak najszerszej zaistniał w debacie publicznej. Organizujemy i bierzemy czynny udział w spotkaniach informacyjnych i dyskusjach na ich temat.

Przez cały czas pogłębiając swoją wiedzę, szkolimy się w dziedzinach mogących podnieść nasze kompetencje do pracy w środowisku międzykulturowym, polecamy się jako organizacja ekspercka i staramy się przekazywać dalej posiadane informacje.

Budujemy koalicję, której celem jest wsparcie społeczności Romów rumuńskich w Polsce oraz doprowadzenie do zmian systemowych, które zapewnią możliwość udzielania pomocy tej marginalizowanej dotąd społeczności oraz pozwolą jej na korzystanie z zagwarantowanych praw i zapewnią godne życie.

91 Pomóż wysłać dzieci z koczowiska do szkoły. Zbiórka wyprawek, http://wroclaw.gazeta.pl/wroclaw/1,35771,14481237,Pomoz_wyslac_dzieci_z_koczowiska_do_szkoly__Zbiorka.html, 23.08.2013

92 Medical care for 15 Romanian Roma schoolchildren, <http://www.globalgiving.org/projects/medical-care-roma-schoolchildren-in-poland/>

Warsztaty w galerii /A. Ferenc

V - INTEGRACJA Z ROMAMI

V.1 Współpraca i oddolna kampania społeczna

W marcu 2012 roku, informacja o planowanym wyburzeniu koczowiska przy ulicy Kamieńskiego i wysiedleniu mieszkających tam osób, przedostała się do aktywistów. Aby zapobiec nielegalnej eksmisji, 16 marca, we wczesnych godzinach porannych, na koczowisku pojawiła się grupa kilkudziesięciu osób. Po około godzinie zauważono odjeżdżający z okolicznych krzaków samochód straży miejskiej.

To oddolne działanie, podjęte w sytuacji krytycznej, pokazało solidarność społeczną z grupą, której prawa od lat były bezkarnie łamane. Podjęta została decyzja o upublicznieniu sprawy Romów rumuńskich i powiadomieniu mediów oraz opinii publicznej. Od tej pory temat Romów rumuńskich z Wrocławia zajął stałe miejsce w dyskursie społecznym.

Od roku 2012 odbyło się szereg oddolnie zorganizowanych

działań, które miały charakter integracyjny i antydyskryminacyjny. Podejmowane interakcje z członkami społeczności Romów rumuńskich wzmocniły i upodmiotowiły tę grupę, dając jej możliwość ekspresji swojego punktu widzenia, który zyskał zainteresowanych nim słuchaczy.

Z drugiej strony rozpoczął się proces powstawania swego rodzaju ruchu obywatelskiego - grupy, która przyglądała się dynamicznie rozwijającej się sytuacji Romów rumuńskich i każdorazowo reagowała w sytuacjach, kiedy Romom potrzebne było wsparcie uprzywilejowanych członków społeczności Wrocławia.

Część tych akcji została zainicjowana przez Stowarzyszenie Nomada, jednak większość działań nie mogłaby zaistnieć bez czynnego uczestnictwa niezrzeszonych w stowarzyszeniu osób. Po pewnym czasie zaczęły pojawiać się kolejne oddolne inicjatywy, które wymagały jedynie niewielkiego wsparcia ze strony Nomady.

Na pikniku /fot. T. Rafa

V.2 Artyści, aktywiści, instytucje kultury, intelektualni oraz inni mieszkańcy Wrocławia

W czerwcu 2013 roku „Apel o wsparcie społeczności wrocławskich Romów rumuńskich” Stowarzyszenia Nomada, Klubu Krytyki Politycznej we Wrocławiu i Domu Spotkań im. Angelusa Silesiusa podpisało ponad 700 osób, w tym m.in. socjolog profesor Zygmunt Bauman i pisarka Olga Tokarczuk. Autorzy apelu poprosili władze miasta o **podjęcie rozmów z Romami, innymi mieszkańcami miasta i przedstawicielami niezależnych instytucji**⁹³.

Grupami, które spontanicznie włączały się w działania na rzecz Romów były **środowiska twórcze oraz aktywiści społeczni**, którzy pokazali, że we współczesnych czasach, sztuka może i powinna mieć charakter polityczny. Umiejętnie przeprowadzone działania artystyczne mogą być skutecznym narzędziem integracji, niwelującym bariery kulturowe i klasowe.

-Międzynarodowa grupa aktorów Jubilo, współpracująca z Instytutem im. Jerzego Grotowskiego, przez rok prowadziła zajęcia parateatralne dla dzieci z koczowiska przy ulicy Kamińskiego. Jubilo współorganizowało także spotkanie integracyjne z romskim dziecięcym zespo-

93 Apel o wsparcie społeczności wrocławskich Romów rumuńskich, http://www.petycjeonline.com/signatures/apel_o_wsparcie_spolecznosci_wroclawskich_romow_rumunskich/, 28.06.2013

łem tańca Romani Baht^{94 95}.

- Galeria BWA Dizajn i jej kuratorzy, zaprosili dzieci z koczowiska na cykl zajęć plastyczno-artystycznych pt. „Dizajn dla wszystkich”, zorganizowany w związku z odbywającymi się feriami zimowymi. Dzięki uczestnictwu w warsztatach, romskie dzieci miały okazję poznać swoich polskich rówieśników^{96 97}.

- Galeria Sztuki Współczesnej BWA, w ramach projektu OUT OF STH (Sekcja Sąsiedzi), we Współpracy z Muzeum Etnograficznym przeprowadziła akcję artystki Oli Kubiak pt. Baracca, podczas której Romowie z Kamińskiego zbudowali na terenie muzeum mieszkalny barak, który stał się częścią ekspozycji⁹⁸.

- Muzeum Sztuki Współczesnej, w ramach goszczenia we Wrocławiu wystawy „Domy srebrne jak namioty”, przygotowanej przez warszawską Zachętę⁹⁹, utworzyło własną ekspozycję poświęconą Romom rumuńskim w Polsce. Wydarzeniami towarzyszącymi wystawie były: debata publiczna, którą poprowadził redaktor Jacek Żakowski pt. „Czy jesteśmy gotowi na dialog z Romami rumuńskimi?”¹⁰⁰, prezentacja zdjęć dokumentujących codzienne życie koczowiska, podczas której w roli komentatorów wystąpiły romskie dzieci oraz cykl warsztatów plastycznych;

- zespół Mesajah nakręcił na koczowisku przy ulicy Kamińskiego videoklip do utworu Babilon¹⁰¹;

- Teatr Polski, w ramach projektu pt. „Zachodnie wybrzeże”, zorganizował wydarzenie performatywno-teatralne podejmujące temat wykluczenia społeczności Romów rumuńskich mieszkających we Wrocławiu¹⁰²;

- na stronie MTV VOICE pojawiła się akcja społeczna, łamiąca stereotypy dotyczące Romów, ze zdjęciami

94 Jubilo, Kamińskiego Camp, Romanian Roma Project, <http://jubiloproject.com/projects/kamienskigo-camp/>

95 Daniel Han, Romanian Roma Project, <http://vimeo.com/77027970>, 16.10.2013

96 Dizajn dla dzieci? Nie! Dizajn dla wszystkich, <http://5kilokultury.wordpress.com/2012/02/22/dizajn-dla-dzieci-nie-dizajn-dla-wszystkich>, 22.02.2012,

<https://www.facebook.com/media/set/?set=a.260457544042409.63017.259830574105106&type=3>

97 Zajęcia dla dzieci w BWA design, luty 2012

<https://www.facebook.com/media/set/?set=a.260457544042409.63017.259830574105106&type=3>, 19.03.2012

98 BWA WROCŁAW Galeria Sztuki Współczesnej, Baraca – akcja w ramach wystawy OUT OF STH vol.3 (sekcja SĄSIEDZI), <http://www.bwa.wroc.pl/index.php?l=pl&id=666&b=5&w=1>; <http://www.obieg.pl/obiegTV/27101>, 23.07.2012

99 Muzeum Współczesne Wrocław, Domy srebrne jak namioty, <http://muzeumwspolczesne.pl/mww/kalendarium/wydarzenie-specjalne/domy-srebrne-jak-namioty/>, 27.01.2014

100 Muzeum Współczesne Wrocław, Czy jesteśmy gotowi na dialog z Romami rumuńskimi?,

<http://muzeumwspolczesne.pl/mww/dyskusje/debata/czy-jestesmy-gotowi-na-dialog-z-romami-rumunskimi/>, 7.03.2014

101 UrbanRecTV, Mesajah, Babilon, <https://www.youtube.com/watch?v=MYrrG1yBjn4>, 3.06.2013

102 Teatr Polski we Wrocławiu, Projekt Zachodnie Wybrzeże. Miasta i psy, <http://www.teatrpolski.wroc.pl/premiery-projekty/zachodnie-wybrzeze>

Światosława Wojtkowiaka¹⁰³;

- wydany został album STIGMA, z fotografiami Adama Lacha, dokumentującymi życie na wrocławskim koczowisku¹⁰⁴. Publikacja otrzymała Nagrodę im. Beaty Pawlak, przyznawaną corocznie przez Fundację Batorego autorom publikującym teksty w języku polskim traktujące o innych religiach, kulturach i cywilizacjach¹⁰⁵;

- Agnieszka Zwiefka nakręciła film dokumentalno-muzyczny opowiadający historię głuchoniemej dziewczynki, mieszkanki romskiego koczowiska¹⁰⁶. Film miał swoją premierę podczas Międzynarodowego Festiwalu Filmów Dokumentalnych w Amsterdamie¹⁰⁷.

Za sprawą opisanych powyżej inicjatyw powstało we Wrocławiu wiele przyjaznych przestrzeni i odbyło się wiele wydarzeń, w których na zasadach kompletnie oddolnych i równościowych doszło do międzykulturowego spotkania, wzajemnego poznawania się i wymiany informacji.

W 2013 r., z inicjatywy oddolnej, do Budżetu Obywatelskiego Wrocławia, został złożony projekt zagospodarowania działek, na których znajduje się koczowisko przy Kamieńskiego. Projekt został odrzucony ze względu na przeznaczenie terenu do sprzedaży¹⁰⁸. Jednak była to kolejna sytuacja pokazująca, że Romowie rumuńscy są we Wrocławiu przedmiotem uwagi innych mieszkańców miasta.

Gdy Gmina Wrocław wytoczyła sprawę eksmisyjną mieszkańcom koczowiska przy ulicy Kamieńskiego, ogromnego wsparcia udzielili Romom artyści. Podarowane przez nich prace pozwoliły zebrać fundusze na opłacenie kosztów kancelarii prawnej reprezentującej społeczność romską podczas procesu. Zorganizowaną przez Stowarzyszenie Nomada aukcję sztuki¹⁰⁹ wsparli także działacze ze środowiska migranckiego z Wielkiej Brytanii. W ten sposób, w krótkim czasie, udało się zebrać kwotę 15 000 zł. (5 000 USD). Akcje solidarnościowe pokazały, że działając na zasadach oddolnych, można li-

Przy ognisku /fot. T.Rafa

czyć na wsparcie społeczne.

Romów rumuńskich wsparły m.in wrocławskie inicjatywy QAlternatywie, Food Not Bombs¹¹⁰ i Akcja Lokatorska¹¹¹.

Na wrocławskim koczowisku miała także miejsce niezależna akcja artystyczna „Wybaczczie”¹¹², tworząca paralelę do sytuacji Romów w miejscowości Ostrovany w Słowacji¹¹³.

Na wrocławskich ulicach pojawiły się banery: „Wszyscy jesteśmy Romami”¹¹⁴, „Prawa Romów teraz! Prawa Człowieka!”¹¹⁵.

A także wielkoformatowy przedruk ilustracji Jana Kozy, która znalazła się w tygodniku „Polityka” : „Aby zapobiec dalszym rasistowskim atakom wysiedlamy wszystkich Romów z koczowiska”¹¹⁶.

103 Światosław Wojtkowiak, Uneducated Lazy Gypsies..., <http://mtvvoices.com/en/2013/11/im-not-that-stereotype/>, 27.11.2013

104 Adam Lach, Stigma, <http://www.lachadam.com/stigma/>

105 Fundacja Im. Stefana Batorego, Nagroda im. Beaty Pawlak 2014, http://www.batory.org.pl/fundusze_powierzone/beaty_pawlak/artykuly_6/nagroda_2014

106 Aleksander Duraj, Królowa Ciszy/The Queen of Silence, <http://vimeo.com/91779336>, 12.04.2014

107 CineCola, Feature-Length Competition Review – The Queen of Silence by Agnieszka Zwiefka, <http://www.cinecola.com/reports/a27th-international-documentary-film-festival-amsterdam/feature-length-competition-review-the-queen-of-silence-by-agnieszka-zwiefka/>

108 Wrocławski Budżet Obywatelski 2013 – projekty odrzucone, nie poddane głosowaniu, pozycja nr 91, <http://www.wroclaw.pl/files/budzet%20obywatelski/WBO2013-projekty-odrzuczone.pdf>

109 Stowarzyszenie NOMADA, Świąteczna Aukcja Sztuki/Artyści w obronie Paw Człowieka, <http://nomada.info.pl/swiateczna-aukcja-sztuki-artyscie-w-obronie-praw-czlowieka/>, 6.12.2013

110 Twitter, FA Wrocław,

<https://twitter.com/fawroclaw/status/421608306176581632>, 10.01.2014

111 Akcja Lokatorska, Przeciwno eksmisji koczowiska przy ulicy Kamieńskiego, <http://akcjelokatorska.pl/node/154>

112 Jakub Noch, „Wybaczczie”. O czym mówi apel w okolicach romskiego koczowiska we Wrocławiu?,

<http://natemat.pl/58525,wybaczczie-o-czym-mowi-apel-w-okolicach-romskiego-koczowiska-we-wroclawiu>, 19.04.2013

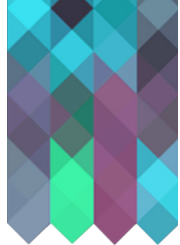
113 Tomas Rafa, Prepacte-Wybaczczie-We are so sorry, <https://www.youtube.com/watch?v=UGCBsDQXxxs>, 24.06.2012

114 <http://bi.gazeta.pl/im/c7/b3/d1/z13743047AA,Napis--Wszyscy-jestesmy-Romami--na-bilboardzie-prz.jpg>

115 Fot. Marcin Hołubowicz, Wrocław: Ktoś rozwiesza billboardy w obronie Romów z koczowiska,

<http://www.gazetawroclawska.pl/artukul/zdjecia/806774,wroclaw-ktos-rozwiesza-billboardy-w-obronie-romow-z-koczowiska-zdjecia,1666146,id,t,zid.html?cookie=1>, 15.04.2013

116 http://www.krytykapolityczna.pl/sites/krytykapolityczna.pl/files/imagecache/fotorelacja/node/20909/field_ffphotos/sam_0670.jpg

VI - MEDIA JAKO PLATFORMA DEBATY PUBLICZNEJ

Sytuacja Romów rumuńskich wzbudziła bardzo duże zainteresowanie mediów lokalnych i ogólnopolskich, które wielokrotnie podejmowały ten temat (m.in. Gazeta Wyborcza, Gazeta Wrocławska, Polityka, Tygodnik Powszechny, Dziennik Opinii, Radio TOK FM, Polskie Radio, RMF, Radio Zet, Eska, TVP, TVN, Polsat).

Pierwsze informacje w lokalnej prasie opublikowane zostały w listopadzie 2010 roku¹¹⁷. Najgłośniej o Romach rumuńskich zrobiło się, kiedy pojawiła się informacja o nakazie opuszczenia zasiedlanego przez nich terenu oraz podczas rozpraw procesu eksmisyjnego.

Wrocławskie media, w większości przypadków, rzetelnie podchodzą do prezentowanego tematu. Dziennikarze, w miarę upływu czasu, nabywają niezbędnej wiedzy i rozeznania w skomplikowanej sytuacji romskich migrantów, a także coraz lepiej poznają bohaterów swoich materiałów.

Media ogólnopolskie przedstawiały sprawę Romów rumuńskich, jako jedną z najważniejszych we Wrocławiu:

117 Agnieszka Czajkowska, Polubili Wrocław: Polska dobre serce, pieniądze dają, <http://wroclaw.gazeta.pl/wroclaw/1,35771,8684317.html>, 18.11.2010

- proces sądowy¹¹⁸;
- historia kontenerów mieszkalnych¹¹⁹;
- relacja „na żywo” z koczowiska - spotkanie Romów rumuńskich, sąsiadów i przedstawicieli władz miasta¹²⁰.

Sprawę Romów rumuńskich z Wrocławia relacjonowały także zagraniczne media - powstał reportaż ARD i TVP Wrocław¹²¹.

Lokalne media publikują o Romach także wiele tekstów, które ocierają się o mowę nienawiści, świadczą o ksenofobii i uprzedzeniach na tle etnicznym. W artykułach pojawiają się stereotypy, stosowane wobec różnych

118 TVN24, Romowie z koczowiska znów w sądzie. Wrocław walczy o ich eksmisję,

<http://www.tvn24.pl/wroclaw,44/romowie-z-koczowiska-znow-w-sadzie-wroclaw-walczy-o-ich-eksmisje,386453.html>, 10.01.2014

119 Puls Polski, TVP INFO, Wrocław: Gdzie zamieszkają Romowie z koczowiska?,

<https://www.youtube.com/watch?v=-BGZzu58NWc>, 15.01.2014

120 To jest temat, TVP Wrocław, Konfrontacja Romów i mieszkańców Wrocławia

<https://www.youtube.com/watch?v=Oh56g1RkPUM>, 4.04.2014

121 ARD 1, Roma in Breslau,

<http://www.ardmediathek.de/tv/Kowalski-Schmidt/Roma-in-Breslau/rbb-Fernsehen/>

Video?documentId=19961694&bcastId=16361776, 2.03.2014

wykluczonych grup. Media cytują, a tym samym powielają wypowiedzi pełne pogardy, często wulgarne. Dają tym samym przyzwolenie, a nawet kształtują w czytelnikach postawę niechęci i pogardy wobec Romów i otwierają pole do eskalacji przemocy motywowanej nienawiścią – od mowy nienawiści do pobicz czy dewastacji¹²². Wiele tego typu materiałów ukazało się w lokalnym dzienniku - Gazecie Wrocławskiej¹²³.

Na forum, pod artykułami zamieszczanymi w sieci, pojawiały się dziesiątki nienawistnych, rasistowskich komentarzy. Spotkało się to z reakcją mieszkańców Wrocławia i dziennikarzy innych redakcji, którzy w liście otwartym zarzucili dziennikowi nakręcanie spirali nienawiści oraz prowokowanie do ksenofobii i rasizmu¹²⁴ ¹²⁵. Stowarzyszenie Nomada podjęło interwencję i zgłosiło skargę, m.in. do pełnomocnika rządu ds. Równego Traktowania w sprawie artykułu na temat chorób zakaźnych u mieszkańców koczowiska¹²⁶. Natomiast Stowarzyszenie Romów w Polsce złożyło zawiadomienie do prokuratury o możliwości popełnienia przestępstwa przez redaktora naczelnego Gazety Wrocławskiej¹²⁷.

Rola mediów w sprawie Romów z Wrocławia jest bardzo istotna. Debata publiczna, na ich temat, odbywa się głównie na łamach gazet, w audycjach radiowych i programach telewizyjnych. Na mediach spoczywa duża odpowiedzialność za to, jak przedstawiają wrocławianom ich rumuńskich sąsiadów.

Historia Romów z Wrocławia wprowadziła do języka mediów nowe pojęcia, takie jak: „koczowisko” czy „integracja z Romami”. Jednak początkowo, w narracji dyskursu publicznego, Romowie byli przedstawiani nieobiektywnie - jako odczłowieczona masa - „obcy - oni”¹²⁸. Ewolucja tematu, prezentowanego przez media, przynajmniej w części upodmiotowiła Romów rumuńskich z Wrocławia i przyczyniła się do tego, że w debacie

publicznej na stałe zagościły kwestie mniejszości, praw człowieka, mowy nienawiści.

122 Ilona Witkowska, Co może czytelnik? Wzajemne relacje władzy i języka na przykładzie artykułów prasy lokalnej na temat społeczności wrocławskich romów rumuńskich, Uwr, Wrocław 2014

123 Zestawienie nagłówków z Gazety Wrocławskiej, <http://i.imgur.com/dsCBNXW.jpg>; <http://www.gazetawroclawska.pl/artykul/3443835,wroclaw-cyganie-atakuja-na-rynku-tyluzebrzacych-nie-bylo-od-lat,id,t.html>

124 Magdalena Kozioł, Kradną, obłapiają, niszczą i nie są biedni. Jak „Gazeta Wrocławska” szczyje na Romów, http://wyborcza.pl/1,75478,16280560,Kradna__oblapiaja__niszcza_i_nie_sa_biedni__Jak__Gazeta.html, 7.07.2014

125 Magdalena Piekarska, Piekarska do „Gazety Wrocławskiej”: skończcie pisać o wstrętnych Cyganach, http://wroclaw.gazeta.pl/wroclaw/1,35771,16266982,Piekarska_do__Gazety_Wroclawskiej____skonczenie_pisac.html, 04.07.2014

126 Agata Wojciechowska, Lekarz: Koczowisko Romów to siedlisko chorób zakaźnych, <http://www.gazetawroclawska.pl/artykul/3354403,lekarz-koczowisko-romow-to-siedlisko-chorob-zakaznych,id,t.html>, 5.03.2014

127 Jacek Harłukowicz, Romowie skarżą do prokuratury „Gazetę Wrocławską”, http://wroclaw.gazeta.pl/wroclaw/1,35771,16299755,Romowie_skarza_do_prokuratury__Gazete_Wroclawska_.html, 10.07.2014

128 TVN24, Rajske koczowisko, <http://www.tvn24.pl/czarno-na-bialym,42,m/rajskie-koczowisko,319562.html>, 19.04.2013

VII - SPRAWY ROMÓW RUMUŃSKICH PODEJMOWANE W INNYCH MIASTACH POLSKI

Akcje podjęte na rzecz społeczności Romów rumuńskich we Wrocławiu odbiły się echem w innych miastach Polski i zmobilizowały lokalne grupy do działania.

W Poznaniu, od początku 2013 roku, Wielkopolskie Stowarzyszenie Lokatorów wspiera społeczność Romów rumuńskich z Poznania organizując pomoc prawną w zakresie prawa lokatorskiego i spraw cywilnych (m.in. interwencje związane z próbami nielegalnych eksmisji, nadużywania władzy i szykan ze strony Straży Miejskiej i Policji, nieuprawnionej odmowy udzielenia pomocy medycznej, aktów przemocy);

- monitoring przejawów dyskryminacji instytucjonalnej;
- raporty nt. sytuacji społeczno-ekonomicznej migrantów romskich pochodzenia rumuńskiego;
- debatę społeczną;
- reprezentację interesów Romów rumuńskich w kontaktach z władzami;
- dostęp do pomocy medycznej;
- asysturę w kontaktach z urzędami;
- zajęcia edukacji nieformalnej dla dzieci;

- imprezy integracyjne¹²⁹.

W kwietniu 2014, grupa aktywistów społecznych mogła zablokować próbę nielegalnej eksmisji z pustostanu zajmowanego przez rodzinę Romów rumuńskich¹³⁰.

W Gdańsku, po nielegalnym wyburzeniu romskiego koczowiska, które miało miejsce 4 sierpnia 2014 roku, oddolnie powołana Grupa Wsparcia Romów Rumuńskich z Gdańska zastosowała działania w oparciu o doświadczenia z Wrocławia.

- W sprawie Romów została opublikowana petycja do władz miasta, przeciwko bezprawnej eksmisji¹³¹;

¹²⁹ Poznańscy Romowie, <https://www.facebook.com/pages/Pozna%C5%84scy-Romowie/237247613145201?fref=ts>

¹³⁰ TVP Regionalna, Poznańscy Romowie do eksmisji? W ich obronie stają anarchiści, <http://www.tvp.pl/tvp-regionalna/aktualnosci/spoleczenstwo/poznanscy-romowie-do-eksmisji-w-ich-obronie-staja-anarchisci/14638495>, 02.04.2014

¹³¹ Petycja Przeciwko bezprawnej eksmisji Romów w Gdańsku, <http://www.petycje.pl/petycjePodglad.php?petycjeid=10787>, 28.08.2014

- wystosowano apel do mieszkańców Trójmiasta z prośbą o pomoc w znalezieniu dla bezdomnych Romów miejsca do mieszkania;
- wykorzystano internet i media społecznościowe, zakładając stronę¹³² i profil na Facebooku¹³³, gdzie na bieżąco zamieszczano informacje o sytuacji romskiej rodziny;
- skontaktowano rodzinę z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie;
- nawiązano kontakt z lokalnymi mediami, co upubliczniło całą sprawę^{134 135};
- poinformowano o zajęciu organizacje pozarządowe;
- udzielono romskiej rodzinie wsparcia przy napisaniu i złożeniu listu z prośbą o pomoc, adresowanego do prezydenta Gdańska, Pawła Adamowicza¹³⁶;
- we współpracy z lokalną Świetlicą Krytyki Politycznej zorganizowano warsztaty oraz debatę z przedstawicielami władz lokalnych i ekspertów¹³⁷.

Stowarzyszenie Nomada wydało oświadczenie¹³⁸ w sprawie nielegalnego wyburzenia romskich domów oraz złożyło do prokuratury w Gdańsku zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa¹³⁹. Prokuratura prowadzi w tej sprawie postępowanie. Członkowie i członkinie Nomady zaangażowali się także w działania Grupy Wsparcia prowadzone w Gdańsku^{140 141}.

W akcję włączyło się Amnesty International, które dwukrotnie zwróciło się apelem do prezydenta Gdańska. Członkinie AI złożyły także wizytę w miejskim ratuszu¹⁴².

132 <http://romowiegdansk.wordpress.com/>

133 Romowie w Gdańsku, <https://www.facebook.com/pages/Romowie-w-Gda%C5%84sku/761684880543694>

134 Dziennik Bałtycki, <http://www.dziennikbaaltycki.pl/wyszukiwanie/romowie,s.html>

135 Gazeta Wyborcza Trójmiasto, <http://szukaj.gazeta.pl/wyszukaj/artukul?&query=romowie&navservice=Tr%F3jmiasto&sortMode=SCORE&pageNumber=1>

136 List do Prezydenta Gdańska Pawła Adamowicza, https://romowiegdansk.files.wordpress.com/2014/08/doc-27-aug-2014-16_35-page-001.jpg, 22.08.2014

137 Krytyka Polityczna, Dyskusja „Jakiej integracji potrzebujemy? Romowie w Polsce - lokatorzy, turyści, imigranci?” w Świetlicy KP w Trójmieście,

<http://www.krytykapolityczna.pl/multimedia/20141207/romowie-w-polsce-lokatorzy-turysci-imigranci>, 07.12.2014

138 Stowarzyszenie NOMADA, Oświadczenie Stowarzyszenia NOMADA w sprawie przymusowego wysiedlenia i zniszczenia mienia Romów rumuńskich w Gdańsku, <http://roma.nomada.info.pl/newsy-pl/90-oswiadczenie-stowarzyszenia-nomada>, 11.08.2014

139 Stowarzyszenie NOMADA, Zawiadomienie do Prokuratury w Gdańsku, <http://roma.nomada.info.pl/newsy-pl/91-zawiadomienie-do-prokuratury-w-gdansk>, 12.08.2014

140 Pomorska TV, My Cyganie, <http://pomorska.tv/informacje/reportaze/my-cyganie>

141 Izabela Żbikowska, Aleksandra Kozłowska, Wrocławska Nomada występuje w obronie Romów z Gdańska, http://wyborcza.pl/1,75478,16475243,Wrocławska_Nomada_wystepuje_w_obronie_Romow_z_Gdanska.html, 14.08.2014

142 Amnesty International, Przymusowe wysiedlenie Romów

W rezultacie gdański magistrat zdecydował się na przeprowadzenie trzymiesięcznego pilotażowego projektu pomocowego dla osób, które w wyniku wyburzenia straciły dach nad głową. Projekt prowadzi lokalna organizacja Centrum Wsparcia Imigrantów i Imigrantek^{143 144}.

rumuńskich w Gdańsku: Korespondencja z Urzędem Miasta, http://amnesty.org.pl/no_cache/aktualnosci/strona/article/8392.html, 14.08.2014

143 Aleksandra Kozłowska, Po debacie w sprawie rumuńskich Romów: miasto i NGO-sy łączą siły, http://trojmiasto.gazeta.pl/trojmiasto/1,35636,16637525,Po_debacie_w_sprawie_rumuńskich_Romow__miasto_i_NGO_sy.html, 15.09.2014

144 Jacek Wierciński, Eksmisja Romów w Gdańsku. Program pomocy czeka na zielone światło z magistratu, <http://www.dziennikbaaltycki.pl/artukul/3593145,eksmisja-romow-w-gdansk-program-pomocy-czeka-na-zielone-swiatlo-z-magistratu,id,t.html?cookie=1>, 1.10.2014

Elwis Gabor / fot. T. Grzyb

VIII - WNIOSKI

ROMOWIE

- Romowie od lat są mieszkańcami Wrocławia i wchodzą w interakcje społeczne;
- Romowie zostali dostrzeżeni w przestrzeni społecznej, uzyskują gotowość do wzięcia udziału w podejmowaniu decyzji, które ich dotyczą;
- Sprawa Romów rumuńskich z Wrocławia wzbudziła zainteresowanie i dzięki niej zaistnieli oni na stałe w dyskusji publicznej;
- Romowie poznają i coraz lepiej rozumieją sytuację, w której się znaleźli, otaczającą ich rzeczywistość, i zasady, które ją regulują, poznają swoje prawa i obowiązki,
- Migranci romscy nie mają dostępu do podstawowych świadczeń, gwarantowanych przez prawo: służby zdrowia, edukacji, zatrudnienia, miejsca do mieszkania;
- Romowie są wykluczeni instytucjonalnie i społecznie;
- Romowie są zauważani przez system dopiero w momencie złamania prawa;
- Romowie funkcjonują w dyskursie potępienia. A to z kolei wzmacnia zachowania rasistowskie.

SYSTEM

- Brak jest jasnego podziału kompetencji pomiędzy administrację lokalną i państwową w kwestiach dotyczących migrantów z Unii Europejskiej;
- Brak perspektywy, wizji i strategii działania. Aktywności podejmowane przez administrację publiczną są nietransparentne, krótkotrwałe, pozbawione konsultacji i oceny, co uniemożliwia ewaluację zarówno wewnętrzną jak i zewnętrzną;
- Obowiązujące procedury administracyjne są skomplikowane i w wielu przypadkach niemożliwe do przejścia przez nisko uposażonych migrantów ekonomicznych;
- Instytucje nie dostrzegają migracji, jako jednej z przyczyn zmian społecznych. Nie są przygotowane na sytuacje kryzysowe;
- Toczące się dyskusje, prace zespołów roboczych, a także proces sądowy, nie przynoszą realnych efektów. Sytuacja Romów rumuńskich z Wrocławia nie uległa poprawie;
- Skala zjawiska wymaga rozwiązań długoterminowych, obejmujących kompleksowe działania i umożliwiające korzystanie z pełni praw migrantom romskim, jako mieszkańcom Polski. Interwencyjne programy pomocowe skierowane do pojedynczych rodzin nie rozwiązują problemu, konieczne są zmiany systemowych barier;
- Jedną z najpoważniejszych systemowych barier w realizacji podstawowych praw i obowiązków, a jednocześnie przyczyną wykluczenia, jest brak procedur administracyjnych pozwalających ubogim imigrantom przejście procesu rejestracji pobytu w Polsce.

INTEGRACJA

- Organizacje pozarządowe, instytucje kultury i spontanicznie powstające oddolne inicjatywy właściwie spełniają swoją rolę. Spadają na nie także obowiązki spoczywające na administracji publicznej;
- Brak zrozumienia istoty integracji jako partnerskiej, bezpośredniej interakcji między Romami i nie-Romami;
- W planowaniu strategii integracyjnej, poza przedstawicielami administracji publicznej, nie biorą udziału pozostałe, istotne podmioty. Nie jest brany pod uwagę głos ekspertów, doświadczenie organizacji pozarządowych oraz zdanie Romów rumuńskich;
- Brak poszanowania odmienności kulturowej mniejszości może skutkować akceptacją społeczną i instytucjonalną dla działań zmierzających do asymilacji Romów, a nie integracji z Romami.

IX - REKOMENDACJE

Niezbędnym warunkiem rozpoczęcia procesu integracji z Romami jest **wycofanie pozwu eksmisyjnego** przeciwko mieszkańcom koczowiska przy ulicy Kamieńskiego. Jakakolwiek współpraca nie może być proponowana z wrogiej pozycji i przyjmowana z pozycji zagrożenia.

PROCEDURY

- Procedury rejestracji pobytu w Polsce, dla imigrantów z UE, powinny zostać usprawnione i uproszczone (dla tych, obecnie przebywających w Polsce i tych, którzy przybędą tu w przyszłości);
- Należy ustalić, jakie instytucje posiadają niezbędne kompetencje dotyczące zagadnień związanych z migrantami;
- Ważne, aby rozszerzyć zakres zarządzania oraz wzmocnić efektywność istniejących jednostek administracyjnych i określić wyraźnie ich kompetencje proceduralne i administracyjne do pracy z migrantami;
- Wypracowane rozwiązania powinny być delegowane do istniejących już jednostek administracji, aby nie powiększać struktury biurokratycznej państwa;
- Rządowy Program na rzecz społeczności romskiej w Polsce powinien obejmować swoimi działaniami romskich migrantów z krajów UE (zgodnie z rekomendacjami Programu Krajowych Strategii Integracji Romów Unii Europejskiej¹⁴⁵);

DIALOG

- Niezbędny jest stały dialog między władzami lokalnymi i krajowymi, aby ustanowić jasne kompetencje i odpowiedzialność w kwestiach mniejszości;

145 Decade of Roma Inclusion 2005-2015, The European Union and Roma, <http://www.romadecade.org/related-sources-eu-framework>

- Nieodzowne jest prowadzenie konsultacji z organizacjami pozarządowymi i społecznością rumuńskich Romów (w trakcie planowania i realizacji projektów oraz strategii);
- Należy ustalić przejrzyste kanały komunikacji pomiędzy wszystkimi stronami;
- Władze powinny wspierać działania badawcze, zbierać przykłady najlepszych praktyk i same rozpowszechniać tego typu informacje;
- Mieszkańcy Wrocławia powinni być poinformowani o bieżącej sytuacji, istnieje również potrzeba rozpoczęcia kampanii informacyjnych promowanych przez władze miasta.

DZIAŁANIA INTEGRACYJNE

- Powinien zostać stworzony całościowy i wieloaspektowy plan działań integracyjnych, przy ścisłym współdziałaniu władz krajowych i lokalnych, organizacji pozarządowych, a przede wszystkim przedstawicieli społeczności Romów rumuńskich. Przy czym należy stworzyć takie warunki, aby zagwarantować tym ostatnim aktywną partycypację;
- Priorytetowo potraktowane powinny zostać zagadnienia związane z zatrudnieniem, edukacją, zdrowiem i mieszkalnictwem (zgodnie z rekomendacjami Unii Europejskiej¹⁴⁶);
- Szczególnej uwagi wymaga dokładne zdefiniowanie sytuacji z uwzględnieniem priorytetów każdej ze stron. Diagnoza posłuży stworzeniu mapy oczekiwań, a to powinno stanowić punkt wyjścia do planowania działań. Należy także ustalić mechanizmy monitoringu i ewaluacji;
- Władze lokalne powinny przyjąć politykę antydys-

146 Rada Unii Europejskiej, Wniosek. Zalecenie Rady w sprawie skutecznych środków integracji Romów w państwach członkowskich, <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=PL&t=PDF&f=ST+11738+2013+INIT>, 26.06.2013

- kryminacyjną i integracyjną, skierowaną do mieszkańców miasta. Przede wszystkim należy objąć programem edukacji międzykulturowej uczniów, pedagogów, lekarzy, pracodawców, pracowników administracji publicznej i funkcjonariuszy służb mundurowych oraz organizacje pozarządowe;
- Należy pamiętać, że społeczność Romów rumuńskich jest płynna, a jej członkowie stale się przemieszczają. Programy wsparcia i integracji muszą być tworzone i kierowane pod kątem indywidualnych osób i ich rodzin, zgodnie z ich predyspozycjami i aspiracjami;
- Współpraca jest niezbędna zarówno w zakresie projektowania, jak i realizacji działań integracyjnych;
- Ważne, aby przyjmować elastyczne podejście, jak najmniej ograniczane przez machinę biurokratyczną. Zasada równości i działania antydyskryminacyjne powinny być uwzględnione we wszystkich podejmowanych przedsięwzięciach.
- Szkoły powinny dołożyć wszelkich starań, aby dzieci Romów rumuńskich zostały objęte ubezpieczeniami zdrowotnymi;
- Szkoły muszą być w stałym kontakcie z rodzicami i poświęcić temu szczególną uwagę;
- Cała kadra pedagogiczna, rodzice polskich dzieci oraz same dzieci powinny być objęte programem antydyskryminacyjnym i edukacją międzykulturową;
- Do pracy z dziećmi romskimi powinni zostać zatrudnieni asystenci kulturowi;
- Szkoły, do których uczęszczają dzieci Romów rumuńskich, powinny, w jak największym stopniu, korzystać z doświadczeń placówek posiadających doświadczenie w pracy z dziećmi imigrantów;
- Dzieci romskie z Rumunii powinny mieć możliwość nauki języka rumuńskiego.

ZATRUDNIENIE

Wsparcie aktywizacji zawodowej Romów rumuńskich powinno być kluczowym zagadnieniem w procesie integracji społecznej.

- Brać pod uwagę możliwość zatrudniania Romów przy pracach publicznych (np. w zieleni miejskiej);
- Zająć się podnoszeniem kompetencji zawodowych, organizując kursy zawodowe, biorąc pod uwagę indywidualne możliwości i aspiracje każdej osoby, a także realne potrzeby rynku;
- Udzielać wsparcia w inicjatywach samozatrudnienia (np. spółdzielnie i przedsiębiorstwa społeczne);
- Informować pracodawców o warunkach zatrudnienia w Polsce obywateli UE;
- Zachęcać pracodawców do zatrudniania i szkolenia nowych pracowników/ imigrantów z krajów UE.

EDUKACJA

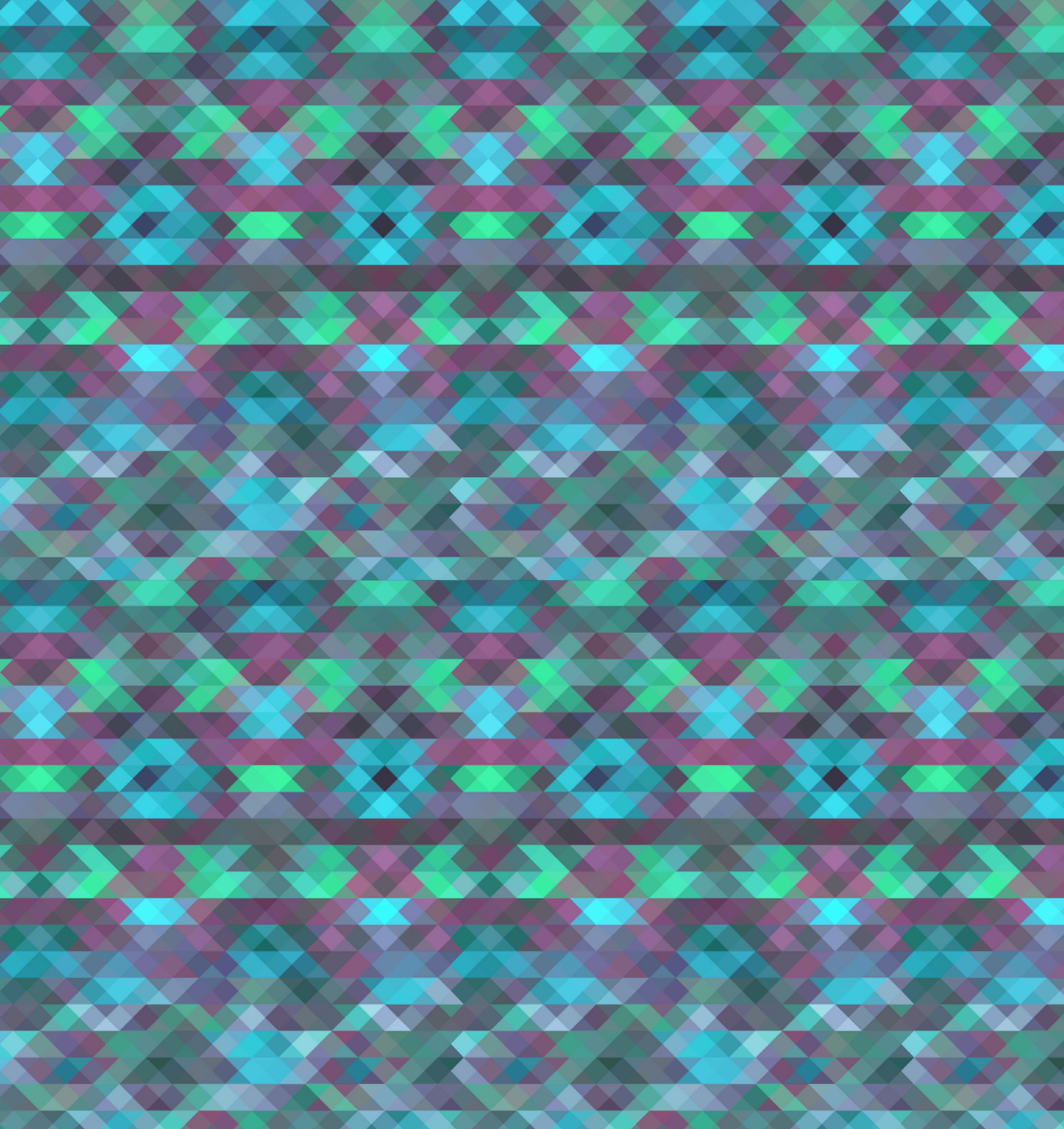
- Należy przeciwdziałać segregacji/promować integrację:
 - dzieci romskie powinny chodzić do klas ze swoimi rówieśnikami z Polski;
 - dzieci objęte programem nauczania indywidualnego powinny w jak największym stopniu brać udział w zajęciach wraz z polskimi uczniami;
- Do wystawienia opinii przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną należy użyć nowoczesnych testów „niewerbalnych”, neutralnych kulturowo;
- Należy pamiętać, aby zapewnić dzieciom romskim odpowiednie warunki edukacji oraz dodatkowe wsparcie (zajęcia wyrównawcze i pozalekcyjne, posiłki, pomoce naukowe); dążyć do wyrównania szans dzieci romskich;

ZDROWIE

- Migranci romscy o nieuregulowanym statusie, a w szczególności dzieci, kobiety i osoby starsze, powinni mieć zapewnioną pomoc zdrowotną w sytuacjach, kiedy wymagają opieki lekarskiej;
- Obywatele Rumunii przebywający w Polsce powinni mieć dostęp do ubezpieczeń zdrowotnych, wykupionych na terenie kraju pochodzenia. Jest to najtańsza oferta;
- Konsulat Rumunii powinien nawiązać kontakt z lokalnymi oddziałami agencji zdrowia w Rumunii i asystować przy dopełnianiu formalności oraz opłacaniu składek. W ten sposób koszty opieki zdrowotnej ponoszone w Polsce, będą refundowane bezpośrednio z Rumunii;

MIESZKALNICTWO

- Miasto powinno zająć się w konstruktywny sposób kwestią zapewnienia miejsca do mieszkania dla romskich migrantów. Eksmisja z koczowiska, jak pokazuje historia, skutkować będzie powstawaniem kolejnych nielegalnych osad na terenie Wrocławia lub innych miast;
- Należy omówić potencjalne rozwiązania i pomysły, na zapewnienie ochrony mieszkaniowej dla imigrantów romskich, z samymi zainteresowanymi (ze szczególnym uwzględnieniem faktu, że rodziny romskie nie będą chciały się rozdzielać);
- Wziąć pod uwagę trudną sytuację mieszkaniową, panującą we Wrocławiu;
- Przeciwdziałać dyskryminacji na rynku mieszkaniowym (np. poprzez kampanie informacyjne);
- Wziąć pod uwagę wypracowanie alternatywnego sposobu osiedlenia.

Raport wydany dzięki wsparciu
Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka (ODIHR)
Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE).

Opinie i informacje zawarte w dokumencie niekoniecznie odzwierciedlają
stanowisko i politykę ODIHR.

